ORTODOKSİA
AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

Müdürü mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
Tahta Minare, Vodina Sokağı 42
İstanbul—Fener

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

● ΕΤΟΣ ΙΣΤ'. — ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1941. — ΤΕΥΧΟΣ 4. ●

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

ΠΑΝΤΙ ΤΩι ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΞΩΣ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐν ἱερᾷ κατανύξει, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, κατὰ τὴν διαγενομένην Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Ἑβδομάδα παρηκολουθήσαμεν τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Συνεπορεύθημεν νοερῶς καὶ ἡμεῖς μετ' Αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ κήπου τῆς Γεθσημανῆ, ἔνθα οἱ Μαθηταὶ Αὐτοῦ δὲν ἴσχυσαν ὀλίγην κἂν ὥραν ἵνα ἀγρυπνήσωσι μετ' Αὐτοῦ, προσευχομένου τὴν νύκτα τῆς ὑπάτης ἀγωνίας ὑπὸ τὰς κέδρους, καὶ ὁ Ἰούδας φιλήματι παρέδωκεν Αὐτόν, μέχρι τῆς

οἰκίας τοῦ Ἀρχιερέως καὶ τοῦ Πραιτωρίου καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Τόπου τοῦ Κρανίου, ἔνθα τὰ φρικτὰ ὑπέμεινε Πάθη ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ οἱ μὲν Ἄρχοντες τοῦ κόσμου ἡγήσαντο ὅτι ἐς ἀεὶ κατέθηκαν ἐν τῷ Μνημείῳ τὴν Ἐλπίδα καὶ Ζωήν. Ἡμεῖς ὅμως τῆς Ἐνδόξου Ἀναστάσεως Αὐτοῦ τὸ φαιδρὸν παρὰ τοῦ Ἀγγέλου ἐνωτισάμενοι κήρυγμα «ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε», κατηυγασμένοι τὸ πρόσωπον τῷ θείῳ φωτὶ, ψάλωμεν τῷ Λυτρωτῇ ἡμῶν Θεῷ ἀπὸ καρδίας.

Βεβαίως τὰ ἐπὶ τῆς γῆς συμβαίνοντα δεινὰ οὐκ ἔστι δυνατὸν ἵνα μὴ ἔχωσιν ὀδυνηρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ψυχικῆς ἡμῶν καταστάσεως καὶ κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ χαρμόσυνον ὄντως ἡμέραν ταύτην. Πλὴν ὅσον ἀλγειναὶ καὶ ἂν ὦσιν αἱ ἡμέραι, ἅς διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα, ἡ γλυκεῖα αὔρα, ἡ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ κενοῦ Μνημείου προερχομένη, στηρίζει καὶ ἐνισχύει ἡμᾶς εἰς τὸ φέρειν ἐν ὑπομονῇ τὴν ταλαιπωρίαν ταύτην καὶ ἐνδυναμοῖ ἅμα τὴν ἐν ἡμῖν πεποίθησιν ὅτι, ὥσπερ μετὰ τὸν μαρτυρικὸν Σταυρὸν ἡ ἔνδοξος Ἀνάστασις καὶ μετὰ τὸν στυγνὸν καὶ βαρὺν χειμῶνα τὸ γλυκὺ καὶ χαρίεν ἔαρ, οὕτω μέλλει ἵνα ἐπακολουθήσῃ καὶ μετὰ τὴν ἐνεστῶσαν θλῖψιν ἡ χαρά, μετὰ τὸν κάματον ἡ ἀνάπαυσις, μετὰ τὰς θυσίας ἡ ἀμοιβή, μετὰ τὴν ταραχὴν ἡ γαλήνη, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ εἰρήνη.

Ἱλαρῶς τοίνυν μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος ἐπὶ τὸν ἑορτασμὸν τῆς κλητῆς καὶ ἁγίας ταύτης ἡμέρας χωροῦντες, ἀναπέμψωμεν πρωτίστως πάντες τὴν πρὸς τὸν Ἀναστάντα ἑόρτιον εὐχαριστίαν καὶ τὸν αἶνον ἡμῶν. Διότι, προσενεγκὼν Ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίαν ἱλαστήριον, ἐτελείωσε τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργον Αὐτοῦ, καθαγιάσας διὰ τοῦ τιμίου Αὐτοῦ αἵματος τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ ἁγιαζόμεθα καὶ δι' ἧς μέτοχοι γινόμεθα τοῦ οὐρανοῦ καὶ κληρονόμοι Θεοῦ.

Καὶ ἵνα ἡ εὐχαριστία ἡμῶν αὕτη ᾖ εὐπρόσδεκτος, συνοδεύσωμεν ταύτην καὶ δι' ἔργων ἀγαθῶν, περισσοτέρως κατὰ τὰς

ἁγίας ταύτας ἡμέρας μεριμνῶντες ὅπως πᾶσα ἡ πολιτεία ἡμῶν καὶ ἡ ἀναστροφὴ ᾖ σύμφωνος πρὸς τὸ θέλημα Ἐκείνου, ἅπαν τὸ τριετὲς στάδιον τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἀναστροφῆς Αὐτοῦ ἀφιερώσαντος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πασχόντων καὶ ἀντιλήψεως δεομένων καὶ ἡμῖν δὲ τὸ αὐτὸ πρὸς τούτους ποιεῖν ἐντειλαμένου, μετὰ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι εἰς Ἑαυτὸν λογισθήσεται πᾶσα πρὸς αὐτοὺς ἀγαθοεργία: «ὅσα ἂν ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε».

Τῷ θελήματι τοῦ Σωτῆρος καὶ πάντοτε μέν, ἰδιαιτέρως δὲ κατὰ τὰς ἁγίας ἡμέρας ἀκολουθοῦντες, πολλῆς παρ᾽ Αὐτοῦ ἀξιωθησόμεθα χάριτος καὶ πάντοτε ἕξομεν Αὐτὸν ἀρωγὸν ἐν ἡμέραις δυσχερέσι καὶ πονηραῖς.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά!

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΠΑΣΧΑ 1941

† Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΟΙ ΟΡΟΙ "ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ" "ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ" ΚΑΙ "ΦΙΛΟΣΟΦΕΙΝ" ΠΑΡΑ ΤΩι ΙΕΡΩι ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΩι

Μέχρι τοῦδε ἐδημοσίευσα μελέτας τινὰς περὶ διαφόρων διδασκαλιῶν καὶ ἀντιλήψεων τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἐπί τινων θεολογικῶν, ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν θεμάτων. Εἰς τὸν δεύτερον τόμον (1927) τῆς 'Ορθοδοξίας σ. 407—416 διεπραγματεύθην τὴν περὶ σαρκικῆς ἠθικῆς διδασκαλίαν τοῦ μεγάλου τούτου πατρὸς τῆς 'Εκκλησίας. 'Εν τῇ μελέτῃ μου ἐκείνῃ ὁ ἀναγνώστης θὰ εὕρῃ τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν καθόλου διδασκαλίαν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς βιβλιογραφίαν. Πληρεστέραν βιβλιογραφίαν ἀπαντῶμεν εἰς τὸ ἔργον (δίτομον γερμανιστὶ) "Der heilige Chrysostomus" τοῦ Chys. Baur καὶ πρὸ πάντων εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ ἀξιολόγου ἔργου τοῦ Ρώσσου Ἱστορικοῦ Βασιλίεφ "Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας (Γαλλικὴ Μετάφρασις).

'Ενταῦθα θὰ ἐξετάσω ὑπὸ ποίαν ἐκδοχὴν ἐκλαμβάνει ὁ ἱ. Χρυσόστομος τοὺς ὅρους "φιλόσοφος" "φιλοσοφία" καὶ "φιλοσοφεῖν". Ἴσως θὰ εἶναι περιττὸν νὰ σημειώσω ὅτι ὁ θεῖος Χρυσόστομος οὐδὲν ἰδιαίτερον περὶ φιλοσοφίας σύγγραμμα ἔγραψε. Εἶναι ὅμως γεγονὸς ὅτι καλῶς ἐμελέτησε τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν, ὡς ἄλλως τε τοῦτο ἔπραξαν καὶ ἄλλοι πατέρες τῆς 'Εκκλησίας, ὡς λ. χ. ὁ Μ. Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ ἄλλοι. Πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων του ὁμιλεῖ περὶ τῶν μεγάλων φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, περὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ 'Αριστοτέλους, περὶ τῶν Πλατωνικῶν καὶ τῶν 'Αριστοτελικῶν (περιπατητικῶν), περὶ τοῦ Σωκράτους, τοῦ Δημοσθένους κ. ἄ. Ὁμιλῶν περὶ τοῦ ἔργου τῶν ἀποστόλων, τῶν κατὰ τῶν διαφόρων πολεμίων τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἀγώνων των προσθέτει· "παρεττάτοντο... πρὸς γόητας, πρὸς πλάνους, πρὸς σοφιστῶν, πρὸς ῥητόρων, πρὸς ***φιλοσόφων πλῆθος, τῶν κατασαπέντων ἐν 'Ακαδημίᾳ καὶ περιπάτοις.*** " (1) Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡ λέξις φιλόσοφος ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰ ὡς ἄνω χωρία σημαίνει ὅ,τι καὶ παρὰ τοῖς θύραθεν σοφοῖς, τὸν

1) Ὁμιλία Δ'. εἰς τὰς πράξεις. Ἔκδ. 'Αθηνῶν σ. 50. Βλέπε καὶ Migne 56, σ. 33 ὅπου κάμνει λόγον περὶ Σωκράτους «ὡς τὰ μάλιστα λάμψαντος ἀπραγμοσύνης ἕνεκεν καὶ φιλοσοφίας». Εἰς τὸ ἴδιον μέρος ὁμιλεῖ καὶ περὶ τοῦ Δημοσθένους, τὸν ὁποῖον ἀποκαλεῖ «τὸ κεφάλαιον τῶν παρ' 'Αθηναίοις ῥητόρων». Βλέπε καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ὑπομνήματός του εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολήν.

ἐξετάζοντα δ. λ. δ. μὲ πολλὴν ἐπιστασίαν καὶ βαθύτητα τὴν ἀρχὴν καὶ προέλευσιν πάντων τῶν ὄντων καὶ γινομένων, ἢ ὡς λέγει αὐτὸς ὁ ἱ. Χρυσόστομος "τίς ἡ πρώτη τῶν ὄντων ἁπάντων ἀρχή". Εἰς τὴν ΙΣΤ' ὁμιλίαν τῆς Β'. πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς ἐξετάζων τὰς διαφορὰς τὰς ὑφισταμένας μεταξὺ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς (ἱερωσύνης) τονίζει ὅτι αἱ πολιτικαι ἀρχαὶ οὐδένα λόγον περὶ φιλοσοφίας κάμνουν· ἀναλύων δὲ περαιτέρω τὸν ὅρον "φιλοσοφία" προσθέτει· "οὐδὲ κάθηταί τις ἐκεῖ ***διδάσκων τί ψυχή, καὶ τίποτε κόσμος, καὶ τί μέλλομεν εἶναι μετὰ ταῦτα,*** καὶ ἐπὶ τίσιν ***ἀπελευσόμεθα ἐντεῦθεν, καὶ πῶς ἀρετῆς περιεσόμεθα***". ([3]) Μὲ τὴν ὡς ἄνω ἀνάλυσιν ὁ θεῖος πατὴρ ὑποδεικνύει τὰ κοσμογονικά, ἀνθρωπολογικὰ καὶ ἠθικὰ προβλήματα τῆς φιλοσοφίας.

Ἡ κυριωτέρα ὅμως ἔννοια καὶ ἡ συχνοτέρα παρὰ τῷ ἱ. Χρυσοστόμῳ τῶν ὅρων "φιλόσοφος", "φιλοσοφία", "φιλοσοφεῖν" εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ γενικώτερον ἡ χριστιανικὴ ἐκδοχή. Ἐκεῖ ὅπου π.δ.χ. ὁμιλεῖ, ὡς ἐσημείωσα, περὶ τοῦ ἀγῶνος τῶν ἀποστόλων κατὰ τοῦ πλήθους τῶν φιλοσόφων κάμνει μνείαν καὶ ψυχῆς φιλοσόφου. "Πολλῷ ***φιλοσοφωτέρα*** ἦν ἡ Πέτρου ψυχὴ τῶν ψυχῶν ἐκείνων" (=Πλάτωνος καὶ Πυθαγόρου). Εἰς τὸ ἕτερον χωρίον ὅπου, ὡς ἐμνημόνευσα, πρόκειται περὶ συγκρίσεως τῶν δύο ἐξουσιῶν φέρων τὸν λόγον εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐκκλησίας γράφει· "ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ πάντας ὑπὲρ τούτων (=τί ψυχή, τί κόσμος, κλπ.) τοὺς λόγους ἴδοι τις ἂν γινομένους. Διὸ καὶ δικαίως πάντα ἄν τις αὐτὴν καλέσειε, καὶ δικαστήριον, καὶ ἰατρεῖον, καὶ ***φιλοσοφίας διδασκαλεῖον καὶ ψυχῆς παιδευτήριον,*** καὶ γυμνάσιον δρόμων τῶν εἰς οὐρανὸν φερόντων". Φιλόσοφος "ὁ οὐδὲν περιττὸν ἐπιζητῶν". Φιλόσοφος ἀποκαλεῖται ὁ χριστιανὸς ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ ὄχι μόνον τὸ ὀφειλόμενον καθῆκον, ἀλλὰ καὶ πέραν τοῦ διατεταγμένου. "Τοῦτο δούλων εὐγνωμόνων, ***τοῦτο φιλοσόφων ἀνδρῶν,*** τὸ ἀεὶ καὶ ἐν πᾶσι περισσεύειν." ([4]) "Φιλοσοφεῖν" θεωρεῖται τὸ ζῆν λιτῶς, τὸ διάγειν ἁπλοῦν καὶ φυσικὸν βίον καὶ τὴν ψυχὴν διδάσκεσθαι. «Καὶ κελεύει αὐτοῖς (=τοῖς ὄχλοις) ἐπὶ στιβάδος ἀναπεσεῖν, φιλοσοφεῖν τοὺς ὄχλους παιδεύων· οὐ γὰρ θρέψαι τὰ σώματα μόνον ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν παιδεῦσαι." ([5]) Ὁ κατὰ Χριστὸν φιλόσοφος, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον, εἶναι ὁ ἀληθὴς ἄνθρωπος, ὁ

2) Ξγ' ὁμιλία Ματθ. Ἔκδ. Ἀθηνῶν σ. 697.

3) Ἔκδοσις Ὀξονίου τόμ. Γ' σ. 174.

4) ΛΔ'. ὁμιλ. Α. Κορινθ. Ἔκδ. Ὀξονίου Β' σ. 429. ΝΕ'. ὁμιλ. Ματθ. Ἔκδ. Ἀθηνῶν, σελ. 617.

5) ΜΘ'. ὁμιλ. Ματθ. Ἔκδ. Ἀθηνῶν σ. 548.

ἄρτιος. "Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνάρετον εἶναι καὶ τὸ τὰ κακὰ διαφεύγειν καὶ τῶν ἀτόπων παθῶν κρατεῖν, τὸ ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Δεσπότου ἀκολουθεῖν, τοῦτο ἄνθρωπος". (6)

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἀναφέρει περὶ "ψυχῆς φιλοσόφου" περὶ "διανοίας φιλοσόφου" περὶ "βίου φιλοσόφου", (7) ἐννοῶν δι' αὐτῶν τὴν ἀνωτέραν ψυχικὴν ἐκείνην κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει ὁ χριστιανὸς διὰ τῆς ἐπιμόνου ἐφαρμογῆς τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς προηγουμένως ἀπὸ τῶν κακῶν συνηθειῶν καὶ τῶν παθῶν. Εἰς τὴν κθ' ὁμιλ. Β. Κορινθ. μεταχειρίζεται τὴν φράσιν "τὸ φιλόσοφον τῆς γνώμης" καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ἰδίας ἐπιστολῆς "τὸ ἐμφιλόσοφον". Ὁμιλῶν περὶ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἐπιτυγχανομένης διὰ "τῆς κατὰ θεὸν λύπης" ἐπιλέγει· "ἡ ψυχὴ καθαίρεται, ὅτε διὰ τὸν θεὸν θλίβεται... μεγάλα καρποῦται ἀγαθὰ **φιλόσοφος γινομένη**". Πῶς γίνεται φιλόσοφος ἡ ψυχὴ καὶ ποῖον τὸ περιεχόμενον τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς; "Τὸν τῦφον περισπᾶ καὶ τὴν ραθυμίαν ἐκκόπτει πᾶσαν ἡ θλῖψις, καὶ πρὸς ὑπομονὴν ἀλείφει, ἐκκαλύπτει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὴν εὐτέλειαν, καὶ πολλὴν εἰσάγει **φιλοσοφίαν**. Πάντα γὰρ αὐτῇ παραχωρεῖ τὰ πάθη βασκανία, ζῆλος, ἐπιθυμία, δυναστεία, χρημάτων ἔρως, σωμάτων, ἀλαζονεία, τῦφος, θυμός, ἅπας ὁ λοιπὸς τῶν νοσημάτων τούτων ἐσμός". (8)

Ἡ χριστιανικὴ πνευματικὴ φιλοσοφία ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ὑψίστην ἀκρώρειαν, τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην νοητὴν κορυφὴν ὅπου οὐδὲν βέλος ἀνθρωπίνης κακίας ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ. "Τὴν μεγάλην καὶ **φιλόσοφον ψυχὴν** οὐδὲν τῶν ἐν τῷ παρόντι βίῳ λυπηρῶν δύναται δακεῖν, οὐκ ἔχθραι, οὐ κατηγορίαι, οὐ διαβολαί, οὐ κίνδυνοι, οὐκ ἐπιβουλαί. Ὥσπερ γὰρ εἰς μεγάλην τινὰ ἀκρώρειαν καταφυγοῦσα, ἄληπτος πᾶσίν ἐστι τοῖς κάτωθεν ἀνιοῦσιν ἀπὸ τῆς γῆς. Τοιαύτη ἡ τοῦ Παύλου ψυχή, πάσης ἀκρωρείας ὑψηλότερον τόπον τὸν **τῆς φιλοσοφίας καταλαβοῦσα τῆς πνευματικῆς, τῆς ὄντως φιλοσοφίας.**" (9) Ἡ ὄντως λοιπὸν φιλοσοφία, ἡ πραγματικὴ φιλοσοφία, εἶναι ἡ κατορθουμένη διὰ

6) Ὁμιλία ΚΓ' εἰς τὴν Γένεσιν. Migne τόμος 53 στ. 201.

7) Ὁμιλία θ'. πρὸς Ρωμαίους. Ἐκδ. Ὀξονίου, Α σ. 110. Ὁμιλία κδ'. Β. Κορινθ. Ἔκδ. Ὀξονίου, Γ. σ. 252, καὶ ιβ'. ὁμιλ. αὐτοῦ, σ. 143. Καὶ ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ ἀναφέρει περὶ «ψυχῆς, διανοίας καὶ φύσεως φιλοσόφου». Λεξικὸν Henry G. Liddeln καὶ R. Scott. Μετάφρασις Ξ. Μόσχου, λέξεις φιλόσοφος, φιλοσοφία καὶ φιλοσοφεῖν.

8) Ὁμιλία κστ'. Β. Κορινθ. ἔκδ. Ὀξονίου Γ. σ. 272.

9) Λόγος δ'. εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολήν. Ἔκδ. Ὀξονίου, Ε' σ. 29.

τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ τῆς ἐξαιρέτου ἀρετῆς. (10) Τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ἐξ ἀντιθέτου ἔχουν καὶ ἐκφράσεις "φιλοσοφεῖν διὰ τῶν λόγων", φιλοσοφεῖν ἐν λόγοις", "ἐν ρήμασι φιλοσοφεῖν". (11)

Φιλοσοφία λοιπὸν καλεῖται καθόλου ἡ χριστιανικὴ πολιτεία (12) καὶ εἰδικώτερον ἡ φιλοσοφία χάριτος, ὁ χριστιανισμός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμὸν δοθέντα διὰ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως, τῆς δὲ χάριτος διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. (13) Πολλὰς φορὰς μεταχειρίζεται ὁ θεῖος Χρυσόστομος τὴν λέξιν φιλοσοφίαν πρὸς δήλωσιν τῆς μοναχικῆς πολιτείας τὴν ὁποίαν μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐκθειάζει. Ἡ νυχθημερὸν γινομένη ὑπὸ τῶν μοναχῶν λατρεία τοῦ θεοῦ, τὸ ἐν ψαλμῳδίαις ὑμνεῖν Αὐτόν, τὸ ζῆν βίον ἐνάρετον, λιτόν, τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ φιλοσοφίαν. "Οὐκ ἄνδρες δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ταύτην ἀσκοῦσι τὴν ***φιλοσοφίαν***" (14)

Ὑπὸ ἔννοιαν ἠθικὴν τὸν ὅρον "φιλοσοφία" μετεχειρίσθησαν πολλάκις καὶ οἱ θύραθεν συγγραφεῖς. Καὶ ὁ Κικέρων καὶ ὁ Σενέκας ὁμιλοῦντες περὶ Σωκράτους γνωματεύουν ὅτι ὁ Σωκράτης ὅλην τὴν φιλοσοφίαν τὴν ἀνεκάλεσεν εἰς τὸ πεδίον τῆς ἠθικῆς (totam philosophiam ad mores revocavit, Σενέκας) ἢ ὅτι τὴν φιλοσοφίαν μετεκάλεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ (Κικέρων, philasophiam devocavit e coelo). Ἀλλ' ὁ Χριστιανισμὸς τὴν ἠθικὴν αὐτὴν φιλοσοφίαν ἀνεβίβασεν εἰς ὕψη δυσθεώρητα καὶ τοὺς τροφίμους, τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς φιλοσοφίας αὐτῆς, κατέστησε πράγματι εὐτυχεῖς. Ἀρετή, φιλοσοφία, εὐτυχία συνεδυάσθησαν ἁρμονικώτατα ἐν τῷ χριστιανισμῷ καὶ ἀπετέλεσαν τὸν "μουσικὸν" οὐχὶ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ, τὸν κατὰ Χριστὸν τέλειον ἄνθρωπον. Τὴν τοιαύτην εὐτυχίαν διαζωγραφῶν ὁ μέγας Πατριάρχης τῆς πόλεως ταύτης ἱ. Χρυσόστομος ἔλεγε· "οὐδὲν οὕτως εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην ποιεῖν εἴωθεν, ὡς τὰ περὶ ***φιλοσοφίας*** δόγματα· τὸ τῶν παρόντων ὑπερορᾶν πραγμάτων, τὸ πρὸς τὰ μέλλοντα κεχηνέναι, τὸ μηδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον εἶναι νομίζειν, μὴ πλοῦτον, μὴ δυναστείαν, μὴ τιμάς, μὴ θεραπείας. Ἐὰν ταῦτα εἰδῇς ***φιλοσοφεῖν,*** κἂν πλουτοῦντα θεάσῃ τινὰ οὐ δηχθήσῃ φθόνῳ, κἂν εἰς πενίαν καταπέσῃς οὐ ταπεινωθήσῃ τῇ πτωχείᾳ".

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

---

10) ΙΒ'. ὁμιλ. Β'. Κορινθ. Ἔκδ. Ὀξονία Γ' σ. 145 «Μηδὲ χρήματα ζήτει, ἀλλ' ὃ μυρίων χρημάτων φαιδροτέρους ποιεῖ, τοῦτο δίωκε φιλοσοφίαν καὶ ἀρετήν».

11) Ὁμιλ. Α'. εἰς τὰς πράξεις. Λόγος Γ' Α. Κορινθίους. Ὁμιλία Ζ'. Ρωμαίους.

12) Ὁμιλία Γ'. Β. Κορινθ. ἔκδ. Ὀξονία Γ. σ. 33. «δι' ἀρετήν, διὰ φιλοσοφίαν» συνημμένα τὰ δύο.

13) Ἑρμηνεία τῆς πρὸς Γαλάτους ἐπιστολῆς. ἔκδ. Ὀξονίου Δ. σ. 97.

14) Ὁμιλία ΝΣΤ'. Ματθαῖον. ἔκδ. Ἀθηνῶν σ. 619.

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ (*)

Ἐὰν ἡ σημερινὴ μεγάλη ἡμέρα τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν πίστεως, Παναγιώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι, περιούσιε τοῦ Κυρίου λαέ, ἀποτελεῖ διὰ τὴν πιστεύουσαν χριστιανικὴν καρδίαν κεφάλαιον βαθυτάτης κατανύξεως, ἐὰν ρίγη συγκινήσεως ἱερᾶς καὶ δέους ἑκάστην Μ. Παρασκευὴν καταλαμβάνουσιν ὁλόκληρον τὴν ὕπαρξιν ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Ἐσταυρωμένου Θεοῦ ἡμῶν καὶ Σωτῆρος, μὲ δάκρυα πόνου καὶ συντριβῆς θὰ κλίνωμεν τὸ γόνυ καὶ θὰ προσκυνήσωμεν ἐφέτος τὸν τίμιον Σταυρόν. Διότι δὲν εἶναι μόνον τὸ σάλπισμα τῆς θείας ἀγάπης τὸ ὁποῖον θὰ ἀκροασθῶμεν, ὅπως κατ' ἔτος, ἀπὸ τὸ ζωηφόρον ξύλον, δὲν εἶναι μόνον τὸ παρήγορον μήνυμα ὅτι τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλέλυται καὶ οὐκ ἔτι ἐσμὲν υἱοὶ κατάρας ἀλλὰ τέκνα υἱοθεσίας, τὸ οὐράνιον ἐκεῖνο μήνυμα, εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὁποίου θὰ σκιρτήσῃ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας λυτρωθεῖσα ταλαίπωρος ἀνθρωπότης. Φωνὴν ἐλέγχου συγχρόνως θὰ ἀκούσωμεν σήμερον ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ Σταυροῦ, φωνὴν ἐλέγχου θεϊκοῦ πρὸς τὸν ἀλληλοσπαρασσόμενον χριστιανικὸν κόσμον, μέσα εἰς τὸν ὀρυμαγδὸν τῶν τηλεβόλων καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ὅπλων, μέσα εἰς τὸν κοπετὸν τῶν θυσιαζομένων ὑπάρξεων, μέσα εἰς τὸν θρῆνον τῆς ἀπομενούσης ὀρφανίας καὶ δυστυχίας.

Χάριν τίνος λοιπὸν Χριστὸς ἀπέθανε; Καὶ ποῦ ἡ καινὴ κτίσις, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ ἐπὶ Σταυροῦ ἐκχυθέντος παναγίου Αὐτοῦ αἵματος καθηγίασε; Ποία ἡ ἀξία τῆς προόδου καὶ τῶν ἐπιδόσεων τοῦ οὕτως ὀνομαζομένου πολιτισμοῦ, διὰ τὸν ὁποῖον καυχᾶται ἡ ἀνθρωπότης, ὅταν τὸ βάθος τοῦ πολιτισμοῦ τούτου δὲν εἶνε τὸ φῶς τὸ χριστιανικόν, δὲν εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἡ κυριαρχία τοῦ σκότους καὶ τῆς ἁμαρτίας;

Πόσον ὀλίγον, τῇ ἀληθείᾳ, ἐνεστερνίσθησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ κήρυγμα τοῦ Σταυροῦ, εἴκοσι τώρα ὁλοκλήρους αἰῶνας, ἀφ' ἧς ἐπάνω ἐκεῖ εἰς τὸν Γολγοθᾶν ἔλαβε χώραν ἡ ὑπερτάτη θυσία τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ διὰ τὴν λύτρωσιν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου! Ὢ! ἐὰν ἡ ἀνθρωπότης ἀντὶ νὰ χειροκροτῇ τὰ διαγγέλματα τῶν ἀρχόντων τῆς γῆς, ἀπεφάσιζεν εἰλικρινῶς νὰ ἀκούσῃ τὰ θεῖα διαγγέλματα τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Σταυροῦ ἐκπέμπει ὁ Βασιλεὺς τῶν Οὐρανῶν! Εἰς αὐτὰ θὰ εὕρῃ τὴν ζωήν,

*) Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν διαγενομένην Μ. Παρασκευήν.

τὸ φῶς, τὴν λύτρωσιν. Δι' αὐτῶν θὰ πορισθῇ τὴν δύναμιν νὰ οἰκειωθῇ τὸ οὐράνιον δῶρον τὸ ὁποῖον καλεῖται ἀγάπη. Θὰ διδαχθῇ ὁπόσον ἱερὸν πρᾶγμα εἶναι ὁ πόνος. Πόση εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀξία τῆς θυσίας. Καὶ ἀπὸ τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ θὰ ἐξέλθῃ ἡ ἀνθρωπότης, καὶ ὡς σύνολον καὶ ὡς ἄτομα, κεκαθαρμένη καὶ λελυτρωμένη.

Πρὸς τὴν κατανόησιν τῶν ὑψηλῶν τούτων τοῦ Ἐσταυρωμένου διαγγελμάτων σκοπεῖ, μὲ τὴν χάριν τοῦ Σταυροῦ καὶ μὲ τὴν σεπτὴν εὐλογίαν Σου, Παναγιώτατε Πάτερ, νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸν εὐσεβῆ λαὸν ὁ λόγος σήμερον.

* * *

Ἡ ὑπάτη ἐκδήλωσις τῆς πρὸς τὸν ἄνθρωπον θείας συγκαταβάσεως καὶ ἀγάπης εἶναι ὁ Σταυρός, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐσταυρώθη ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἵνα διὰ τοῦ τιμίου Αὐτοῦ αἵματος ἀνακαινίσῃ τὴν ἐν τῷ σκότει πεπλανημένην καὶ νενεκρωμένην ἀνθρωπότητα. «Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, λέγει ὁ ἱ. Εὐαγγελιστής, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν» (Ἰωάν. γ΄. 16). Ἔχομεν λοιπὸν ἐν τῷ Σταυρῷ πρωτίστως τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι τὸ πρῶτον διάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἀντηχεῖ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, διάγγελμα αἰώνιον, τὸ διάγγελμα τῆς ἀγάπης, τὸ διάγγελμα τῆς συναδελφώσεως τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς εἶναι πατὴρ τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀδελφοί, τέκνα τοῦ αὐτοῦ Οὐρανίου Πατρός. «Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ρῆσιν, οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε» (Γαλάτ. γ΄ 28). Αὕτη εἶναι ἡ βάσις τῆς ἐν τῷ Σταυρῷ θεμελιωθείσης νέας πίστεως. Τὸ ἔμβλημά της ἡ ἀγάπη, ἡ ἀληθινή, ὅπως τὴν ἐδίδαξε καὶ ὅπως τὴν ἐφήρμοσεν ἐν τῷ ἐπιγείῳ Αὐτοῦ βίῳ, καὶ ὅπως διὰ τοῦ θανάτου Αὐτοῦ τὴν ἐπεσφράγισεν ὁ Θεάνθρωπος γενόμενος αὐτὸς θύτης ἅμα καὶ θῦμα τῆς ἁγιωτέρας θυσίας.

Ὁ ἄνθρωπος, ἀδελφοί, ἔχει πλασθῇ διὰ νὰ ἀγαπᾷ. Ἡ ψυχή του εἶναι ἀπόμοιρα τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀγάπη. «Ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν» (Α΄ Ἰωάν. δ΄ 8). Καὶ ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, λοιπόν, εἶναι ἀγάπη. Μέσα εἰς τὸν κόσμον τῆς ἀγάπης εὑρίσκει ἡ ψυχὴ τὸ πραγματικὸν εἶναί της. Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀγάπης εὑρίσκει τὴν εὐδαιμονίαν της. Τὸ μῖσος καὶ ἡ κακία ὑπὸ πᾶσαν ἔννοιαν εἶναι ἡ διαστροφὴ τοῦ ἁγνοῦ περιεχομένου τοῦ ψυχικοῦ ἡμῶν κόσμου. Εἶναι ἡ ὑποδούλωσις τῆς ψυχῆς εἰς τὸν σατανᾶν, εἰς τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ, εἰς τὴν πηγὴν τοῦ σκότους, ἡ ὁποία ἐξαχρειώνει τὴν θείαν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰκόνα, ἀπομα-

κρύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς πηγῆς τοῦ φωτός, ἀπὸ τοῦ οὐρανίου κόσμου τοῦ πνεύματος, καὶ τὸν καθηλώνει εἰς τὴν ὕλην. Ἡ λύτρωσις ἀπὸ τοῦ κόσμου τῆς ὕλης, ἡ ἀνάτασις πρὸς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος, αὐτὴ εἶναι ἡ κατεύθυνσις πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ Ἐσταυρωμένος Λυτρωτὴς ὁδηγεῖ τὴν πεσοῦσαν ἀνθρωπίνην ψυχήν.

Χωρὶς τὴν ἀγάπην, ἀντιλαμβάνεσθε ἀδελφοί, δὲν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ κανεὶς ἀξίως καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου, πολὺ ὀλιγώτερον, βεβαίως, τὸ ὄνομα τοῦ χριστιανοῦ. Ἡ ἐντολή, τὴν ὁποίαν ὀλίγον πρὸ τοῦ σταυρικοῦ Πάθους ὁ Κύριος, δίδων τὰς τελευταίας ὑποθήκας Του εἰς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, τοῖς ἀφῆκεν, ἦτο ἡ ἀγάπη. «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». (Ἰωάν. ιγ΄ 34). Καὶ ἔχει διὰ τὸν ἀληθῆ μαθητὴν τοῦ Ἐσταυρωμένου τοιαύτην σημασίαν ἡ ἐντολὴ αὕτη, ὥστε χωρὶς αὐτήν, κἄν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶμεν, δὲν εἴμεθα, καθὼς χαρακτηρίζει ὁ Ἀπόστολος (Α΄ Κορινθ. ιγ΄ 1), εἰ μὴ χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλα ἀλαλάζοντα. Ἐνῷ διὰ τῆς ἀγάπης μεταβαλλόμεθα εἰς πραγματικοὺς ἀγγέλους. Περιπατεῖ ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' εἶναι ὁλόκληρος οὐρανός. Καὶ γίνεται μὲ τὴν ἀγάπην ὁ Χριστιανὸς φῶς φαῖνον ἐν τῇ σκοτίᾳ, γίνεται παραμυθία εἰς τοὺς ὀλιγοψύχους, τροφὴ διὰ τοὺς πεινῶντας, θαλπωρὴ διὰ τοὺς γυμνούς, βακτηρία διὰ τοὺς τυφλούς, γίνεται τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ἵνα πάντως τινὰς σώσῃ. Αὕτη δὲ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀγάπη περὶ τῆς ὁποίας ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει: «Ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν». Ἀνάλογόν τι πρὸς ὅ,τι ὁ Κύριος εἶπε διὰ τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα: «Ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ» (Λουκ. ζ΄. 47).

Ὢ! λοιπὸν καὶ νὰ ἐγνώριζον τί χάνουν ὅσοι δὲν ἔχουσι τὴν ψυχὴν πεπληρωμένην ἀπὸ ἀγάπην χριστιανικήν. Πρὸς αὐτοὺς αἰσθάνομαι ἰδιαιτέρως νὰ ἀπευθύνηται ἡ φωνὴ τοῦ Σταυροῦ, ὡς παρότρυνσις ἱερὰ πρὸς τὴν ἀγάπην τὴν διὰ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Γολγοθᾶ καθιερωθεῖσαν, τὴν ἀγάπην ἡ ὁποία δὲν γνωρίζει περιορισμούς, ἡ ὁποία καθηγίασε τὸ ἄτομον τοποθετήσασα αὐτὸ ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, τὴν ἀγάπην ἡ ὁποία ἔφερε τὸν ἄνθρωπον εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν πρὸς ὅ,τι ὑψηλόν, πρὸς ὅ,τι ὅσιον, πρὸς ὅ,τι ἁγνὸν καὶ δίκαιον. Τὴν τοιαύτην ἀγάπην ὑπαγορεύει εἰς ἡμᾶς τὸ πρῶτον διάγγελμα τοῦ Ἐσταυρωμένου.

Ἄλλο διάγγελμα τοῦ Σταυροῦ ἀκούσατε.

Συνέπεια τῆς κατάρας τῶν πρωτοπλάστων, βαρεῖα κληροδοσία ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ πόνος. Καθὼς ἡ μυστικὴ στήλη, ἡ ὁποία συνώδευε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ πόνος συνοδεύει ἡμᾶς

πανταχοῦ καὶ πάντοτε. Κάθε ἡλικία ἔχει τὰς ἰδικάς της δοκιμασίας. Ἀπὸ τοῦ βρεφικοῦ λίκνου μέχρι τῆς κλίνης τῆς ἀσθενείας τοῦ πολιοῦ γήρατος ὁ πόνος εἶναι ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου. Ποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ καυχηθῇ ὅτι δὲν ᾐσθάνθη ποτὲ τὴν θλῖψιν νὰ κρούῃ μὲ τὰ παγερὰ δάκτυλά της τὴν θύραν τῆς καρδίας του; Καὶ ποσάκις δὲν ἀκούεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, συντετριμμένης ὑπὸ τὸν πόνον, ἡ φωνὴ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ἐν στιγμῇ ἀνθρωπίνης φυσικῆς ἀδυναμίας, τὴν νύκτα τῆς ἀγωνίας, ἀφῆκε νὰ τῷ ἐκφύγῃ: «εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο»; (Ματθ. κϛ' 39).

Ἰδοὺ ὅμως ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου καθαγιάζων τὸν πόνον! Ὁ πόνος δὲν εἶναι κεφάλαιον ἀπογνώσεως. Εἶναι τὸ προνόμιον, ἀντιθέτως, ἀνωτέρων ὑπάρξεων. Εἶναι ἡ βάσις καὶ ἡ προϋπόθεσις πάσης μεγαλουργίας. Μέσα ἀπὸ τὸν πόνον προβάλλουν οἱ δυνατοὶ χαρακτῆρες. Ἐκεῖ δοκιμάζεται καὶ ὡς εἰς ἄλλην κολυμβήθραν μυστικὴν καθαίρεται ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή. «Κυβερνήτην μὲν γὰρ ὁ χειμών, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος, καὶ τὸν ἀθλητὴν τὸ στάδιον, τὸν στρατηγὸν παράταξις, τὸν μεγαλόψυχον συμφορά, τὸν χριστιανὸν δὲ πειρασμὸς δοκιμάζει καὶ αἱ λύπαι τὴν ψυχὴν ὡς τὸ πῦρ τὸν χρυσὸν ἀπελέγχουσιν». Ὄπισθεν τοῦ πόνου ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ἐδίδαξεν εἰς ἡμᾶς νὰ διακρίνωμεν τὸν Οὐρανόν. Ἡ δοκιμασία εἶναι ἡ χρυσῆ γέφυρα ἡ ὁποία μᾶς πλησιάζει πρὸς τὸν Θεόν. «Ἡ θλῖψις, λέγει ὁ Ἀπόστολος, ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει» (Ρωμ. ε'. 3—4). Καὶ ἀλλαχοῦ: «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ». (Πρξ. ιδ' 22).

Ὥστε καταντᾷ νὰ ἦναι γνώρισμα τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ ὁ πόνος. Καθὼς ἄλλως τε ἐκήρυξεν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν. Δὲν εἶπεν: «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι»; (Ματθ. ιϛ' 24). Καὶ ὁ ἴδιος διὰ τοῦ σταυρικοῦ Του θανάτου ἔχει παράσχῃ τὴν ἔμπρακτον μαρτυρίαν ὅτι μόνον διὰ τοῦ πόνου, μόνον διὰ τοῦ Σταυροῦ, ἡ ἀληθινὴ λύτρωσις.

Ἀλλ' ἔχει καὶ πλεῖόν τι νὰ διδάξῃ ἡμῖν ὁ πανάγιος Σταυρός. Ἐὰν εἰς τὴν ζωὴν τὸν πόνον πρέπῃ νὰ ἀντιμετωπίζωμεν ὡς δύναμιν ἐξαγιάζουσαν καὶ νὰ δεχώμεθα αὐτὸν πάντοτε ὡς καλὸν φίλον, φέροντα μηνύματα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὑπάρχει ὑπὲρ τὸν πόνον τί τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ εἰσαγάγῃ τὸν ἄνθρωπον ἀμέσως εἰς τὴν ἀθανασίαν καὶ τὴν αἰωνιότητα. Εἶναι ἡ θυσία τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἰδέας.

Ἡ ζωὴ βεβαίως εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἐπίγειον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπάρχουσιν ὅμως ὑψηλότερα ἰδανικά, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς νὰ θυσιάσῃ. Θέλετε παράδειγμα; Θὰ παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς, ἀδελφοί, τὸ νέφος τῶν ἁγίων μαρτύρων, οἱ ὁποῖοι "διὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν" ἔχυσαν τὸ τίμιον αἷμά των. Μυριάδες μυριάδων οἱ ἥρωες τῆς Ἐκκλησίας περιεφρόνησαν τὸν θάνατον διὰ τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ὄνομα. «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλῖψις ἢ στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς ἢ γυμνότης ἢ κίνδυνος ἢ μάχαιρα;» (Ρωμ. η΄ 35). Τοῦτο ἦτο τὸ ἔμβλημά των. Καὶ συνωθοῦντο πρὸς τὸ μαρτύριον πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εὐγενεῖς καὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, τὸ σεμνὸν γῆρας καὶ ἡ ἁπαλὴ νεότης, ἀψηφοῦντες τὴν ζωὴν καὶ προκρίνοντες τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἦτο θάνατος ἐκεῖνος; Ἀποθνήσκει κανεὶς ὅταν θυσιάζεται διὰ παρόμοια ἰδανικά, χάριν τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀρετῆς;

Ἡ θυσία τῆς ζωῆς ὑπὲρ μιᾶς τοιαύτης ἰδεολογίας δημιουργεῖ τοὺς ἀληθινοὺς τίτλους τῆς ἀθανασίας. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς ζωῆς. Γνωρίζει νὰ ζῇ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει νὰ ἀποθνήσκῃ. Τὸ ἱερώτερον μέρος τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι τὸ μέρος τῶν θυσιῶν τὰς ὁποίας αὕτη προσέφερε χάριν τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Αὗται ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν δόξαν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνώπιον τῶν θυσιῶν τούτων οἱ αἰῶνες θὰ ὑποκλίνωνται μετὰ σεβασμοῦ. Ἀπὸ τὰς θυσίας ταύτας ὁ κόσμος εἰς τὰς σκοτεινὰς ἡμέρας του θὰ ἔχῃ νὰ ἀντλήσῃ φῶς καὶ στήριξιν. Καὶ οἱ ἀνώνυμοι μάρτυρες τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀρετῆς θὰ ὦσιν οἱ διδάσκαλοι τῆς ἀνθρωπότητος, ὁσάκις ἡ ἠθικὴ ἰσορροπία τοῦ κόσμου σαλεύεται καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ σκότους ὑψώνουσι κεφαλὴν κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ φωτός.

* * *

Τοῦτο εἶναι τὸ βαθύτερον νόημα ἐκείνων τὰ ὁποῖα θέλει νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἡμᾶς ἡ σημερινὴ ἱερὰ ἐπέτειος τοῦ θανάτου τοῦ κατ' ἐξοχὴν Δικαίου, τοῦ Ὁποίου ἡ αἰωνία θυσία χάριν τῆς λυτρώσεως τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἀποτελῇ τὴν τιμιωτέραν πάντοτε πηγὴν ἐμπνεύσεως δι' ὅσους ἀγωνίζονται καὶ θυσιάζονται ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν, ὅσας ὁ θάνατος Ἐκείνου καθηγίασε.

Καὶ μὴ ἀμφιβάλλετε, ἀδελφοί, ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται, τὰς ὁποίας ὡς οὐράνια σαλπίσματα ἔφερεν εἰς τὴν ἁμαρτωλὸν γῆν ὁ Σταυρός, θὰ ἐπικρατήσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκχυθὲν

τίμιον αἷμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν δὲν ἐχύθη εἰς μάτην. Καὶ ἄν σήμερον, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὀργιάζει τὸ κακὸν καὶ οἱονεὶ τείνει νὰ σβεσθῇ ὁλοτελῶς ἡ ἀγάπη εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους, ἄν ἡ φωνὴ τοῦ ποταμηδὸν ρέοντος ἀνθρωπίνου αἵματος ἔχει πληρώση τὴν γῆν, ἐν τῷ φοβερῷ τούτῳ κλύδωνι, τὸν ὁποῖον διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ ἐπιπλεύσωσιν αἱ δυνάμεις τοῦ φωτὸς καὶ νὰ ἐπικρατήση ἐν τέλει τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἡ διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου ἐγκαινισθεῖσα εἰρήνη ἐπὶ γῆς νὰ ἀποβῇ πραγματικὸν κτῆμα τῆς δοκιμαζομένης ἀνθρωπότητος. Τὸ πνεῦμα δὲν εἶναι δυνατὸν εἰ μὴ ἐν τέλει νὰ κατισχύσῃ τῆς ὕλης. Τὸ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Γολγοθᾶ φῶς θὰ διαλύσῃ τὰ σκότη τοῦ μίσους καὶ ἡ ἀδελφωσύνη θὰ ἱλαρύνῃ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Τὴν παρήγορον ταύτην πεποίθησιν ἔχει νὰ ἐμπνεύσῃ ἡμῖν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη αὕτη ἐπέτειος μὲ τὸ ὑψηλὸν διάγγελμα τῆς κατ' ἐξοχὴν νίκης τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης τὸ ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ ὁ Σταυρός.

Ἀλλὰ καὶ ἄν, μέχρις οὗ ἐπιστῇ ἡ εὐλογημένη αὕτη στιγμή, τὰ δεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος δὲν τερματισθῶσι καὶ κληθῶμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν καὶ ἄλλας δοκιμασίας ἐν τῇ ζωῇ, ἄν κληθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν τὸν πόνον ἐν ὅλῃ τῇ σκληρότητί του καὶ ὑπὸ τὸ βαρὺ πλῆγμα τῆς ὀδύνης χρειασθῶσι δάκρυα καὶ ἀπαιτηθῶσι θυσίαι, πάλιν ἀπὸ τὸν Σταυρόν, ἀδελφοί, θὰ ἀντλήσωμεν δύναμιν καὶ στήριξιν, ἀπὸ τὸν Σταυρὸν ὁ ὁποῖος ἔχει ἀξιοποιήσῃ τὰ δάκρυα εἰς πηγὴν τελειότητος καὶ τὸ ἀνθρώπινον αἷμα, ὁσάκις τοῦτο ὑπὲρ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἱερᾶς ἰδεολογίας ἐκχύνεται, εἰς πηγὴν ἀθανασίας καὶ αἰωνιότητος.

«Ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἕξετε» εἶπεν ὁ Κύριος. «Ἀλλὰ θαρσεῖτε ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.» (Ἰωάν. ιϛ´ 33).

Μετὰ τὴν βροχὴν ἀνατέλλει λαμπρότερος ὁ ἥλιος. Μετὰ τὸν παγερὸν χειμῶνα φθάνει ἡ ζωογόνος ἄνοιξις. Καὶ ὀπίσω ἀπὸ τὸν Σταυρὸν ροδίζει φεγγοβόλος ὁ Ὄρθρος τῆς Ἀναστάσεως.

Ο ΕΝ ΦΑΝΑΡΙΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΚΑΙ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Σημείωσις γ΄. — Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων (23 Ἰαν. 1669—7 Φεβρ. 1707) ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: "ἐπὶ τοῦ σουλτὰν Ἀχμὲτ ***ἐκάη καὶ ἡ ἐκκλησία τοῦ πατριαρχείου, ὁ ἅγιος Γεώργιος***· ἔτυχε δὲ τότε νὰ οἰκοδομῆται καὶ τὸ τζαμὶ ὁποῦ κεῖται εἰς Ἱπποδρόμιον, καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς θέλημα νὰ ἀνακαινισθῇ. Ὅθεν ἐλθὼν ὁ κάλφας τοῦ τζαμίου μὲ τὸ πλῆθος τῶν χριστιανῶν μαστόρων ὁποῦ ἐδούλευον εἰς τὸ τζαμί, ἀνῳκοδόμησε τὴν ἐκκλησίαν, ὡς φαίνεται τώρα". Γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τζαμίον ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ἀχμὲτ Α΄. (1603—1617) τῆς καταθέσεως τῶν θεμελίων αὐτοῦ γενομένης τῇ 4 Ἰαν. 1610, ἡ ὡς ἄνω ἀνακαίνισις συνταυτίζεται πρὸς τὴν ἐπὶ Τιμοθέου Β΄. τῷ 1614 συντελεσθεῖσαν ἀνοικοδόμησιν καὶ ἐπαύξησιν τοῦ πατρ/κοῦ ναοῦ, περὶ ἧς ἀλλαχοῦ ὡμιλήσαμεν, μετὰ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι οὗτος ὑφίστατο ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δοσιθέου, μὴ ὑπστὰς ἐν τῷ μεταξὺ οὐδεμίαν ἄλλην ἀνακαίνισιν. (34)

* * *

4)—Ἱερεμίας Γ΄. (τὸ α΄. 23—25 Μαρτ. 171—20 Νοεμβρίου 1726). Ὁ Ὑψηλάντης, ὑπὸ τὸ ἔτος 1720, ἀναγράφει τὴν πληροφορίαν, καθ' ἣν "***κατεκάη*** ὅλον τὸ Φανάρι καὶ τὸ Πετρίκαπι καὶ ἀκολούθως ***καὶ ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καὶ τὰ πατριαρχικὰ σπίτια καὶ ὅλα τὰ πέριξ πατριαρχικὰ οἰκήματα***". Νεώτεραι πληροφορίαι ὁρίζουσαι ἄλλως τὸν χρόνον τῆς ἀποτεφρώσεως τοῦ πατριαρχείου, τὸ ἔτος 1701 ἢ 1707 ἢ 1710, ἐπιφέρουσιν ὅτι ὁ Ἱερεμίας Γ΄ προέβη εἰς ἀνακαίνισιν αὐτοῦ ὄντος ἤδη σεσαθρωμένου καὶ ἐπαπειλοῦντος πτῶσιν. Σημειωτέον προσέτι ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Ἱερεμίας οὐδαμοῦ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ περὶ ἐράνων ἀφίνει νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι πρόκειται περὶ ἀνοικοδομήσεως τοῦ πατριαρχείου ὡς ***πρὸ ὀλίγου μόλις*** δοκιμασθέντος ὑπὸ πυρκαϊᾶς,

34) Ὅρα ἀνωτ. σ. 71 καὶ ***Ὀρθοδοξίαν*** ΙΔ΄. σ. 304.—***Α. Κεραμέως*** ἱεροσ. σταχ. Α΄. 282.— ***Βυζαντίου*** Α΄. 223—***Μ. Ε. Ἐγκ.*** ΣΤ΄. 397.

λέγεται δὲ περὶ αὐτοῦ, ὡς ἀνακαινιστοῦ τοῦ πατριαρχείου, ὅτι ἐπετέλεσεν "ἔργον ***πολλοῖς μὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ πατριαρχευσάντων*** ἐσπουδασμένον, παρ᾽ οὐδενὸς δὲ εἰς ἔκβασιν ἀχθῆναι δυνάμενον", ὅτι δηλ. ἐπέτυχεν οὗτος τὴν ἀνοικοδόμησιν τὴν ὁποίαν δὲν κατώρθωσαν οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ, καίπερ καὶ οὗτοι μοχθήσαντες εἰς τοῦτο. Κατόπιν τῶν ὡς ἄνω, τείνομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ***μία*** καὶ μόνη πυρκαϊά, κατὰ τὴν α΄ δεκαετίαν τοῦ ιη΄ αἰῶνος, κατέκαυσε τὸ πατριαρχεῖον καὶ ὅτι ὁ Ὑψηλάντης σημειῶν τὸ ἔτος *1720* ἐσκόπει νὰ τονίσῃ ὄχι ὅτι τότε ***ἐκάη*** τὸ πατριαρχεῖον, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι τότε ***ἀνῳκοδομήθη*** τοῦτο. ([35])

Ἀλλ᾽ ὅπως ποτ᾽ ἂν ᾖ Ἱερεμίας Γ΄. ἔστρεψεν ἀμέριστον τὴν προσοχὴν αὐτοῦ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου καὶ ναοῦ διενεργήσας ἐράνους. Ἐγκύκλιος αὐτοῦ, φέρουσα γενικὸν χαρακτῆρα, ἀπευθυνομένη δὲ ἐπὶ μέρους καὶ πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἄρτης Νεόφυτον - ἀπὸ 26 Αὐγ. 1720—ἀνεκοίνου "ὅτι θείῳ ἐλέει καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ παναγάθου Θεοῦ ὅπου ἔνευσεν εἰς τὰς καρδίας τῶν πολυχρονισμένων αὐθεντῶν καὶ μᾶς ἔδωσαν ἄδειαν εἰς τὸ νὰ ***οἰκοδομήσωμεν ἐκ βάθρων καὶ θεμελίων τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς πατριαρχικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου*** καὶ ἡμεῖς ἰδοὺ σὺν Θεῷ ἀρχίσαμεν τὴν οἰκοδομὴν ταύτην, ἡ ὁποία καὶ ἔχει νὰ τελειωθῇ εἰς ὀλίγας ἡμέρας καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς οἰκοδομῆς ἔχομεν σκοπὸν νὰ στείλωμεν ἕνα ἀπὸ τοὺς συναδελφοὺς ἀρχιερεῖς αὐτόθι εἰς τὴν ἐπαρχίαν της διὰ νὰ συνάξῃ βοήθειαν καὶ ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς διὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔξοδα εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας..."([36]) Ὡσαύτως ἀπελύθη καὶ γράμμα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν παραδουναβείων χωρῶν λέγον: "ἀκουστὸν καὶ φανερὸν εἰς τόδε ἐγένετο καὶ παρὰ τῇ ὑμετέρᾳ ὑψηλότητι ἡ ἐκ βάθρων, Θεοῦ ἐλέει, ***ἀνάκτισις καὶ οἰκοδομὴ τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς πανσέπτου πατριαρχικοῦ ναοῦ, μετὰ καὶ τῶν πέριξ ὀσπιτίων,*** ὅπου ἔνευσεν ὁ Κύριος εἰς τὰς καρδίας τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ κραταιοτάτου ἄνακτος καὶ τῶν ὑπερτάτων ἡμῶν ἡγεμόνων καὶ αὐθεντῶν καὶ δεδώκασιν ἡμῖν ἄδειαν ἀνοικοδομῆσαι ἐκ θεμελίων τὸν εἰρημένον πάνσεπτον πατριαρχικὸν ναὸν καὶ τὰ πέριξ ὀσπίτια· ἔτρεξαν ὅμως καὶ τρέχουσιν ἔξοδα πάμπολλά τε καὶ πολυάριθμα, ἅπερ ἐξ ἀνάγκης ἐδανείσθημεν σὺν τόκῳ καὶ οὐκ ἄλλοθέν ἐστιν ἐλπὶς μετὰ Θεὸν κυβερ-

---

35) ***Ὑψηλ.*** σ. 313.—***Μαθᾶ*** σ. 239.—***Κούμα*** 10 σ. 395—***Βυζαντίου*** Α΄. 570. Β΄. 540.—***Γ. Βενδότη*** προσθήκη τῆς ἐκκλ. ἱστορίας Μελετίου Ἀθηνῶν τόμ. Δ΄. Βιέννη. 1795. σ. 6-7.—***Σάθα*** ὡς ἀνωτ. Γ΄. 494.

36) ***Νέα Σιὼν*** περιοδικὸν τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἔτους 1934 σ. 379.— ***Ρωμανὸς ὁ Μελῳδός,*** θρησκ. περιοδ. ἐν Παρισίοις τόμ. Α΄. ἔτος 1932 σ. 192.

νηθῆναι ταῦτα εἰ μὴ παρὰ τῆς βοηθείας, συνδρομῆς καὶ ἐλεημοσύνης τῶν φιλευσεβῶν χριστιανῶν, ὧν τὴν ὑπεροχὴν κεκτημένη ἡ ὑμετέρα θεοσέβεια καὶ χωρὶς ἡμετέρας δεήσεως καὶ παρακλήσεως οἴκοθεν ποιήσει πάντως τὸ ποιητέον καὶ ἀποδώσει τὸν ἐκ τῆς φιλαγάθου καὶ φιλοχρίστου αὐτῆς προαιρέσεως πλουσιόδωρον ἔρανον, ἀνθ' ὅτου καὶ ὡς νέος κτίτωρ γενόμενος καὶ κηρυττόμενος ἕξει καὶ αὖθις ἐκτενέστερον τό τε μνημόσυνον αὐτῆς ἀκατάπαυστον καὶ ἐξ ἀνθρώπων τὸν ἔπαινον, πολλῷ δὲ μᾶλλον καὶ τὴν παρὰ τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ ἐπάξιον ἀντιμισθίαν..." (37)

Καὶ οὕτω τῇ εὐλαβεῖ συνδρομῇ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιμελείᾳ καὶ μερίμνῃ τῶν ἰσχυόντων παρὰ τοῖς ἐπισήμοις ὁμογενῶν συνετελέσθη "ἡ νέα οἰκοδομὴ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ὅλου τοῦ πατριαρχείου, ***τὰ ὁποῖα ἔγιναν θαυμαστὰ καὶ περίδοξα***" κατὰ τὴν ἔκφρασιν Ἱερεμίου Γ'. πρὸς τὸν αὐτὸν μ)την Ἄρτης Νεόφυτον (7 Ἰουνίου 1721). Ὁ Ὑψηλάντης συνεχίζων τὴν ὡς ἄνω περὶ ἀποτεφρώσεως τοῦ πατριαρχείου πληροφορίαν αὐτοῦ ἐπιφέρει: "ἀνηγέρθη οὖν ἐκ θεμελίων ἡ μεγάλη Ἐκκλησία ***πλατυτέρα καὶ ἐπιμηκεστέρα τῆς πρώτης*** καὶ τοῦτο ἐγένετο τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ δυνάμει τοῦ Μανουὴλ Ὑψηλάντου, ἰσχύοντος παρὰ τῷ Ἐπιτρόπῳ Ἰπραὴμ πασᾶ ὡς κιουρκτζὴ μπασῆς του καὶ τῷ πολυδυνάμῳ Μεχμὲτ κεαγιᾶ· ***ἐκτίσθη δὲ καὶ τὸ σέτι ἐφ' οὗ ᾠκοδομήθη τὸ συνοδικὸν καὶ τὰ κελλία τῶν ἐφημερίων***, καθὼς φαίνεται μέχρι τῆς σήμερον". Ὁ Βενδότης παρέχει τὴν πληροφορίαν ὅτι ὁ ναὸς "ἀφ' οὗ ἦτον σχεδὸν τελειωμένος ἔπεσεν ἡ στέγη ***ἐπειδὴ ἦτον θόλος***· ἔλαβε δεύτερον ὁρισμὸν ὁ πατριάρχης καὶ ἀνεκαινίσθη, ὡς τῇ σήμερον φαίνεται, ὁμοῦ καὶ τὰ ἄνωθεν συνοδικὰ καὶ κελλία. ***Ἠγοράσθη καὶ ὁ οἶκος τῶν εὐγενῶν ἀρχόντων ἵνα κάθηται ὁ πατριάρχης,*** ὁ ὁποῖος ἐκάη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου". Ὡσαύτως καὶ ὁ Κούμας ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἱερεμίας "προσέτι ***ἠγόρασεν οἶκον ἵνα κατοικῇ ὁ πατριάρχης,*** ἐπειδὴ ὁ πατριαρχικὸς εἶχε καῆ ἀρχήτερα κατὰ τὸ 1710 ἔτος." (38)

---

37) Λεξικὸν ἱστορ. καὶ γεωγρ. ***Σ. Βουτυρᾶ*** τόμ. Γ'. 1004.—***Γεδεὼν*** Χρονικὰ κλπ. ὡς ἀνωτ. σ.87. 152.— ***τοῦ αὐτοῦ*** πατρ. πίνακες σ. 623.—Documente privitoare la Istoria Românilor culese de *E. Hurmusaki* vol. XIV. Bucuresti. 1905. σ. 861.—πρβλ. καὶ *N. Jorga* ὡς ἄνωτ. σ. 233.

38) ***Νέα Σιὼν*** ὡς ἀνωτ. σ. 382.—***Ὑψηλ.*** σ. 313.—***Βενδότη*** ὡς ἀνωτ. σ. 7.—***Κούμα*** 10 σ. 395—***Βουτυρᾶ*** ὡς ἀνωτ. 1005.—***Γεδεὼν*** χρονικὰ σ. 89.—***Μ)του Φ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστορ. Γβ. σ. 217.

Τὸ ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως δὲν παρετάθη ἐπὶ πολύ. Σημείωμα τοῦ μ)του Νικαίας Γερασίμου, ἑνὸς ἐκ τῶν ἐπιστατησάντων εἰς αὐτήν, ἔχει ὡς ἑξῆς: **"αψκ΄. αὐγούστου ιγ΄ εἰς τὰς ἑπτὰ ὥρας τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρα Σαββάτου,** ἀρχίσαμεν τὰ θεμέλια τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας, πατριαρχεύοντος τοῦ παναγιωτάτου κυροῦ Ἱερεμίου, χάριτι δὲ Χριστοῦ καὶ εἰς δόξαν τοῦ μεγαλομάρτυρος ἐτελειώθη ὁ περίβλεπτος πατριαρχικὸς ναὸς καὶ ἅπασα ἡ περιοχὴ μετὰ τῶν ὀσπητίων αὐτοῦ κατὰ τὸ **αψκ΄. δεκεμβρίου κβ΄."** (39) Ἐπιγραφὴ δέ, ὑπεράνω τῆς δεξιᾶς θύρας τοῦ νάρθηκος σωζομένη, διαιωνίζει τὰ κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν ἔχουσα οὕτω: ***"ὁ πάνσεπτος οὗτος καὶ πατριαρχικὸς ναὸς ἀνῳκοδόμητο ἐκ βάθρων αὐτῶν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ σεβασμιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἱερεμίου, ἀναλώμασι μὲν καὶ δαπάνῃ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἐπιτροπευόντων δὲ καὶ ἐπιστατούντων τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν Νικομηδείας κὺρ Παϊσίου, Νικαίας κὺρ Γερασίμου, Χαλκηδόνος κὺρ Παρθενίου, Προύσης κὺρ Κυρίλλου, Βάρνης κὺρ Καλλινίκου· συνεπιστατούντων δὲ τῶν τιμιωτάτων ἀρχόντων τοῦ τε μεγάλου ἐκκλησιάρχου κὺρ Κωνσταντίνου καὶ Χατζῆ κὺρ Κωνσταντίνου, πρώην καπὶ κεχαγιᾶ Οὐγκροβλαχίας· ΑΨΚ, δεκεμβρίου ιη΄"*** (40)

***

Σημείωσις δ΄. — Λέγεται ὅτι τῷ 1730 κατὰ τὴν γενομένην τότε στάσιν «κατεπατήθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν τὸ πατριαρχεῖον, τὰ ἅγια λείψανα ἐκόπησαν καὶ διεμερίσθησαν, τὸ ἅγιον μῦρον ἐχύθη, αἱ εἰκόνες ἀπὸ ψηφίων αἱ ἐκ τῆς Παμμακαρίστου κατετζακίσθησαν, ὁ ἅγιος ἄρτος ὁ εἰς τὸ ἀρτοφόριον εὑρισκόμενος κατεπατήθη καὶ ἄλλα πολλὰ ἔπαθεν ὁ ναός». (41)

---

(39) ***Νέα Σιὼν*** ὡς ἀνωτ. σ. 330 — ***Θρακικὰ*** περιοδ. ἐν Ἀθήναις, τόμ. ΣΤ. (1935) σ. 12 — ***Ἐπετηρὶς*** Βυζαντ. Σπουδῶν, περιοδ. ἐν Ἀθήναις τόμ. Δ΄. 171.

(40) ***Γεδεὼν*** χρονικὰ κλπ. σ. 87 ἑξ.—***Ἐκκλ. Ἀλήθ.*** Α΄. 76—***Σωτηρίου*** κειμήλια κλπ. σ. 12. — ***Ε. Δράκου*** ἑλλην. ἐκκλ. σελίδες τεῦχ. Α΄. Ἀθῆναι 1891 σ. 79.— Ἐπιγραφὴ ἐν τῷ ναῷ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ παραστάτου τῆς μεσαίας πύλης ἔχει ὡς ἑξῆς: ***«τὸ παρὸν ἔδαφος ἐστρώθη διὰ δαπάνης τοῦ τιμιωτάτου ἄρχοντος κυρίου Ἀθανασάκη κιουρτσήμπασι εἰς μνημόσυνον αὐτοῦ ἐν ἔτει ΑΨΚ, ἐν μηνὶ δεκεμβρίῳ γ΄.»*** καὶ ἑτέρα ἐπιγραφὴ ὡς ἑξῆς: ***«Μνήσθητι Κύριε τοῦ δούλου σου Κωνσταντίνου καπουκεχαγιᾶ τῆς Μολδοβλαχίας, οὗ τοῖς ἐξόδοις ἀνηγέρθη ἡ παροῦσα πύλη ἔτει ΑΨΚ».***

(41) ***Βενδότη*** σ. 8.—***Κούμα*** 10 σ. 396—***Βουτυρᾶ*** Λεξικὸν Γ΄ 1004—***Βυζαντίου*** Α΄. 571.

Σημείωσις ε΄.—Ὁ Ὑψηλάντης ὑπὸ τὸ ἔτος 1738 σημειοῖ: «***πυρκαϊὰ*** εἰς τὸ Πετρίκαπι· ἀπέρχεται ὁ Ἐπίτροπος, κατὰ τὴν συνήθειαν, διὰ τὸ σβέσιμόν της· ***καίονται τὰ πατριαρχικὰ σπίτια, συνεκάησαν δὲ καὶ πολλοὶ κώδικες τοῦ πατριαρχειου ὁποῦ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ τοὺς βάλουν ἐν τῷ λιθοκτίστῳ οἴκῳ.*** Σβέννυσι τὴν πυρκαϊὰν ὁ Ἐπίτροπος ***καὶ δὲν ἐκάη***, θείῳ ἐλέει, ***ἡ ἐκκλησία οὔτε τὰ κελλία τῶν ἐφημερίων οὔτε τὸ συνοδικόν.*** Ὁ Ἐπίτροπος ὡς φιλάργυρος ἤλπιζεν ἀπὸ τὸν πατριάρχην Νεόφυτον ἀμοιβὴν χρηματικὴν καὶ μεγάλην διὰ τὸ σβέσιμον τῆς πυρκαϊᾶς, ὡσὰν ὁποῦ ἐκεῖνος ἔδωσε, κατὰ τὴν συνήθειαν, ἀπὸ ἄσπρα ὅμως τοῦ μηρίου εἰς τοὺς γιαννιτζάρους καὶ μάλιστα τοὺς τουλουμπατζῆδες ὁποῦ συνέτρεξαν εὐάριθμά τινα χρήματα· κατιδὼν οὖν ὅτι ὁ πατριάρχης Νεόφυτος δὲν τὸν ἔστειλεν ἄσπρα, ἔκαμε τὸν λεγόμενον παρ' ὀθωμανοῖς ***ναλετλεμὲ διὰ νὰ μὴν κτισθῇ πλέον ὁ πατριαρχικὸς οἶκος, καθὼς καὶ δὲν ἐκτίσθη ἕως τώρα.*** Τοιοῦτον κακὸν ἔγινεν ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν τοῦ Ἐπιτρόπου καὶ ἀπὸ τὴν ὀλιγόνοιαν καὶ ἐπιμήθειαν τοῦ τότε πατριαρχεύοντος Νεοφύτου». Πράγματι δὲ διάταγμα τοῦ σουλτάνου Μαχμοὺτ Α΄. ἀπὸ 28 Φεβρ. 1739 ὥριζεν ὅτι «***δὲν θὰ ἐπισκευασθῶσιν ἀλλὰ θὰ μείνωσιν ἐν ᾗ εὕρηνται καταστάσει*** τὰ κατὰ τὴν ἐσχάτως γενομένην πυρκαϊὰν πυρποληθέντα, ἐν Σταμποὺλ δὲ παρὰ τὴν πύλην Φαναρίου καὶ ἐντὸς τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας Φαναρίου ὑπὸ τοῦ ρωμαίου πατριάρχου κατοικούμενα δώματα, ὡς καὶ οἱ καταστραφέντες κέραμοι καὶ τὰ κρημνισθέντα μέρη...., ἐὰν παρὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ φιρμανίου μου τεθῇ λίθος ἢ κέραμος ἢ πλίνθος ἢ ἄλλο τι ὑλικόν, νὰ ἐπιβληθῇ παραδειγματικὴ τιμωρία..». Ἡ ἀπαγόρευσις αὕτη τῆς ἐπισκευῆς διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Ὁ Ὑψηλάντης ἀναφέρει ὅτι «ὁ πατριαρχικὸς οἶκος δὲν ἐκτίσθη ***ἕως τώρα.***» Δεδομένου δὲ ὅτι οὗτος ἐπεράτωσε τὸ ἀναγράφον τὴν σχετικὴν πληροφορίαν μέρος τοῦ ἔργου αὐτοῦ «***τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν***» τῷ 1782, ἕπεται ὅτι μέχρι τοῦ ἔτους τούτου, ἐὰν μὴ καὶ μέχρι τοῦ 1789, ἔτους τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ὅλου ἔργου, δὲν εἶχεν ἐπιτραπῆ ἡ ἐπισκευή. Ποῦ ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ διέμενεν ὁ πατριάρχης; Εἴδομεν ἀνωτέρω ὅτι τῷ 1720 «ἠγοράσθη καὶ ὁ οἶκος τῶν εὐγενῶν ἀρχόντων ἵνα κάθηται ὁ πατριάρχης ὁ ὁποῖος ἐκάη ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου». Ὑποτίθεται ὅτι ὁ οἶκος οὗτος ἀγορασθεὶς πιθανὸν πολὺ πρὸ τοῦ 1720 εἶχε προσωρινὴν ἀποστολὴν λήξασαν πάντως εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπὶ Ἱερεμίου Γ΄. οἰκοδομὴν τοῦ πατριαρχείου. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐξηκολούθει τυχὸν χρησιμοποιούμενος ὡς πατριαρχικός, κατέστη παρανάλωμα τοῦ πυρὸς τῷ 1738. Οἱ πατριάρχαι συνεπῶς ἠναγκάζοντο νὰ

ἐξοικονομῶσι τὰ πράγματα ἄλλοτε ἄλλως, λέγεται δὲ ὅτι διέμενον ἐν οἰκίαις ἰδιωτικαῖς ἐπὶ ἐνοικίῳ μέχρι Γρηγορίου Ε΄. (42)

***

5) ***Γρηγόριος Ε΄.*** (τὸ α΄ 19 Ἀπρ. 1797—18 Δ)βρίου 1798).

Ὁ πατριάρχης οὗτος «ἰδὼν ὅτι ἡ ***παλαιὰ πατριαρχικὴ οἰκία ὡς σεσαθρωμένη ἦτο ἀκατοίκητος*** καὶ οἱ πατριάρχαι ἐκατοίκουν εἰς ἐνοικιασμένους οἴκους, ἀπεφάσισεν εὐθὺς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ πατριαρχείου. Ἐπειδὴ δὲ τοῦ ἔλεγον οἱ πρόκριτοι ἀρχιερεῖς ὅτι ἐλλείπει τὸ εἰς δαπάνην ἀναγκαῖον ἀργύριον, «ἀρκεῖ καὶ θέλει περισσεύσειν» ἀπεκρίθη συντόμως ὁ Γρηγόριος. Λαβὼν εἰς τοῦτο τὴν σουλτανικὴν ἄδειαν ἤρχισε μὲ δραστηριότητα τὸ ἔργον καὶ ἐν ταὐτῷ δι᾿ ἐγκυκλίων του ἐπιστολῶν ὑπεχρέωσεν ἀρχιερεῖς, ἡγουμένους, ἱερεῖς καὶ διακόνους ὅλης τῆς ἐπικρατείας νὰ συνεισφέρωσι τόσα ὥστε ἀληθῶς, ἀφοῦ ᾠκοδομήθη ***λαμπρὸς οἶκος,*** ἐπερίσσευσε καὶ ἱκανὴ ποσότης». Ταῦτα κατὰ τὸν Κούμαν. Κατὰ δὲ τὸν προγενέστερον ἱστορικὸν Σέργιον Μακραῖον ὁ Γρηγόριος «διετυποῦτο οἰκοδομάς, τὰς ***παλαιωθείσας πατριαρχικὰς οἰκίας ἀνεγείρειν καὶ πλατύνειν*** διανοούμενος. Πρὸς δὲ τοιαύτας δαπάνας πολλῶν χρημάτων δεόμενος, κατέγραψε πάντας τοὺς ἐν Κ)Πόλει ἱερωμένους εἰσφέρειν καταναγκάσας καὶ τοῖς ὑποτελοῦσι τῷ οἰκουμενικῷ θρόνῳ ἀρχιερεῦσι διενετείλατο τοῖς ἀνὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν ἱερωμένοις ὁμοίως εἰσπράττειν... ***Ἤρξατο γοῦν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πατριαρχικοῦ οἴκου κατὰ τὸν σεπτέμβριον τοῦ τρέχοντος ἔτους*** (1797)...., ἐφορολόγει τοῦ λοιποῦ τοὺς ἱερωμένους ***κοσμεῖν τὴν νεόδμητον οἰκίαν..., ὕστερον*** (1798) ***τὸν ναὸν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐπικοσμεῖν ἐπεχείρει...*** τρεῖς ἐν τῷ βήματι ἀναστηλώσας τὰς ἱερὰς τραπέζας ***καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κλῖτος ναὸν τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος Εὐφημίας καινοτομήσας, τὸ δὲ ἀριστερὸν τῶν τριῶν ἱεραρχῶν***». Ὥστε Γρηγόριος Ε΄. εἶνε ὁ καθιερώσας τὸν θεσμὸν τῶν παρεκκλησίων ἐν τῷ σημερινῷ πατριαρχικῷ ναῷ. (43)

(συνεχίζεται)

† Ο ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

---

(42) *Ὑψηλ.* σ. 313—***Μ. Ἡλ. Γενν.*** ὡς ἀνωτ. σ. 44, 52.

(43) ***Κούμα*** ΙΒ΄ σ. 507—***Σάθα*** ὡς ἀνωτ. σ. 392 ἑξ. — ***Μ. Φ. Βαφείδου ἐκκλ. ἱστ.*** ὡς ἀνωτ. σελ. 217.—***Γεδεὼν*** χρονικὰ σ. 91—***τοῦ αὐτοῦ*** Πατρ. πίνακες σ. 676—***Μαθᾶ*** σ. 264.

ΕΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΣΧΕΤΙΚΟΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΟΠ. ΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια Ἀγαθουπόλεως δὲν ἀναφέρεται οὔτε ὡς Μητρόπολις οὔτε ὡς ἐπισκοπὴ ἐν τῷ τακτικῷ τῷ καταρτισθέντι περὶ τὰ μέσα τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος. Ἐν αὐτῷ ὡς ἐπίσκοποι τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως μνημονεύονται οἱ ἑξῆς· «ὁ Μεσημβρίας, ὁ Σωζουπόλεως, ὁ Πλουτινουπόλεως καὶ ὁ Τζοΐδων». (1) Ἐν τῷ κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἐνάτου αἰῶνος συνταχθέντι τακτικῷ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—912) ἀναφέρεται καὶ ἡ Ἀγαθούπολις ὡς ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως. «Σωζοπόλεως, Ἀγαθοπόλεως, Δεβελτοῦ Τραβιζόης, Καράβου, Βουκέλλου, Προβάτου, Σκοπέλου, Βρύσεως, Βουλγαροφύγου, Τζοΐδων». (2) Κατὰ τὸ ἔτος 1355 ἐν πράξει πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ ἀπαντῶμεν ἱεράρχην τῆς Ἀγαθουπόλεως Μακάριον ὀνομαζόμενον ὑπογράφοντα ὑπὸ τὴν ἰδιότητα Μητροπολίτου. Ὑπογράφει τελευταῖος ὡς ἕπεται· «Ἀγαθοπόλεως Μητροπολίτης καὶ ὑπέρτιμος Μακάριος.» (3) Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὐτὴ ἦτο προσωρινὴ καὶ ὠφείλετο μᾶλλον εἰς τὰς προσωπικὰς ἐνεργείας τοῦ Ἀρχιερέως τῆς Ἀγαθοπόλεως τῶν χρόνων ἐκείνων. Ἐν πατριαρχικῇ καὶ συνοδικῇ πράξει τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1389 ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Δ'. λόγος γίνεται περὶ «γραφῆς συνοδικῆς» ἀποσταλείσης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἀγαθοπόλεως, κατὰ τὴν πρώτην πατριαρχείαν τοῦ Μακαρίου, ἤτοι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1376 καὶ 1379. Ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη «μετὰ ἀφορισμοῦ διελάμβανε ***μηδέποτε ζητῆσαι ἐκεῖνον*** (=τὸν ἐπίσκοπον Ἀγαθοπόλεως) ***ποιῆσαι τὴν ἐπισκοπὴν μητρόπολιν.***» (4)

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ 1361 ὁ Σουλτὰν Μουρὰτ ὁ πρῶτος εἶχε κυριεύση τὴν Ἀδριανούπολιν, κατόπιν δὲ ἐπηκολούθησαν πόλεμοι τοῦ ἰδίου Σουλτάνου κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σερβίας Λαζάρου καὶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Βουλγάρων Σσίσμαν μέχρι τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τοὺς Σέρβους

1) Σύνταγμα Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Ε' σ. 463.

2) „ „ „ „ „ „ 483.

3) Miklosich καὶ Müller, Acta Patriarchatus Constantinopolitani, τομ. Α 433.

4) Μ. καὶ Müller, ἔνθα ἀνωτέρω τόμ. Β. σ. 129—131·

καὶ τοὺς Βοσνίους μάχης τοῦ Κοσσυφοπεδίου (1389) ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει διαμονὴ τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως ἤρχισε νὰ καθίσταται ἀδύνατος. Κατὰ τὸ 1389, ὡς διαλαμβάνει ἡ προμνησθεῖσα πρᾶξις, ὁ Ἀδριανουπόλεως Ματθαῖος ὑπέβαλεν αἴτησιν πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον διὰ τῆς ὁποίας ἐζήτει ὅπως χηρευούσης τῆς ἐπισκοπῆς Ἀγαθοπόλεως ἐπιτραπῇ αὐτῷ «κατέχειν την ἁγιωτάτην ἐπισκοπὴν Ἀγαθοπόλεως **εἰς ἰδίαν ἀνάπαυσιν...** ὑπὸ Ρωμαίοις τελοῦσαν καὶ θαλάσσῃ πλησιάζουσαν». Ἐν τῇ συνοδικῇ πράξει διαλαμβάνονται τὰ ἀκόλουθα δικαιολογητικὰ τῆς εἰς Ἀγαθόπολιν μεταθέσεως τῆς ἕδρας τοῦ Μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως. «Και ἡ μὲν μητρόπολις καὶ πάντες οἱ περιφανεῖς ναοὶ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἐκρατήθησαν, κτήματα δὲ πάντα καὶ πράγματα καὶ αἱ ἐτήσιοι πρόσοδοι οὐδὲ εἰ ἦσάν ποτε γινώσκονται και οὐδὲ κελλία ὅλως περιελείφθησαν **εἰς καταμονὴν τοῦ μητροπολίτου καὶ ἀνάπαυσιν.**» Ἡ πρᾶξις τερματίζεται διὰ τῶν ἑξῆς φράσεων. «Παρακελευόμεθα διαμένειν μὲν αὖθις τὴν Ἀγαθόπολιν ἐπισκοπὴν ὡς και πρότερον, μὴ χειροτονηθῆναι δὲ ἐπίσκοπον ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ κατέχεσθαι παρὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ ἰδίαν αὐτοῦ καταμονὴν καὶ ἀνάπαυσιν εἶναι» μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὸ ἔτος 1381, ἐπὶ πατριάρχου Νείλου (1380—1388) ὁ τότε μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως ἐζήτησε νὰ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ τῆς ἐπισκοπῆς Ἀγαθουπόλεως, ὄντος ἐν ἐνεργείᾳ τοῦ ἀρχιερέως τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης. Ἡ Σύνοδος ἠμπόδισε τὴν ἐπέμβασιν ἐκείνην. ([5])

Ἡ Ἀγαθούπολις ἐξηκολούθει ὑφισταμένη ὡς ἐπισκοπὴ τῆς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως. Ὁ Ἱεροσολύμων Χρύσανθος ἐν τῷ Συνταγματίῳ του (σελ. ξστ' ἐκδ. 1715) ἀναφέρει τὰ ἑξῆς· «Ὁ Ἀδριανουπόλεως ἔχει ἕνα ἐπίσκοπον τὸν Ἀγαθοπόλεως». Ἕνεκα τῆς οὐχὶ ἀψόγου διαγωγῆς τοῦ μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Διονυσίου, κακῶς πολιτευθέντος πρὸς τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὑποδειχθέντα καὶ πατριαρχικῇ ἀδείᾳ ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Ἁγιοταφιτικοῦ ἐν Φαναρίῳ Μετοχίου ἐκλεγέντα (17 Ἰουλίου 1759) ἐπίσκοπον Ἀγαθουπόλεως Θεόδουλον, ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἠναγκάσθη νὰ προαγάγῃ τὴν ἐν λόγῳ ἐπισκοπὴν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν ἐξαρτωμένην κατ' εὐθεῖαν παρὰ τοῦ οἰκ. πατριαρχείου. Κατὰ τὸ ἔτος 1760, ὡς προεσημείωσα, ἐγένετο ἡ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως ἀπόσπασις καὶ ὁ εἰς ἀρχιεπισκοπὴν προβιβασμὸς τῆς τέως ἐπισκοπῆς Ἀγαθουπόλεως. ([6]) Περὶ τῆς προαγωγῆς ταύτης ὁ Α. Κ

5) **Μ. καὶ Müller, ἔνθα ἀνωτέρω τόμ. Β' 34—35**

6) Οἰκ. Πατριαρχείου κῶδιξ Ε'. σ 172. Σάρδεων Γερμανοῦ. Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βορ. Θράκης κλπ. σ. 2—9. Βλέπε παρ' αὐτῷ καὶ τὴν περαιτέρω τύχην τῆς ἐκκλ. περιφερείας Ἀγαθουπόλεως. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1808, ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ Ε', συνεχωνεύθη μετὰ τῆς Μητροπόλεως Σωζουπόλεως, διὰ νὰ ἀποσπασθῇ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1813 καὶ ἀνακηρυχθῇ εἰς μητρόπολιν κατὰ Μάϊον τοῦ ἰδίου ἔτους. Κατὰ Μάϊον τοῦ 1830 συνεχωνεύθη καὶ αὖθις μετὰ τῆς μητροπόλεως Σωζουπόλεως ὑπὸ τὸ ὄνομα μητρόπολις Σωζοαγαθουπόλεως.

Ὑψηλάντης εἰς τὸ ἔργόν του «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν» σ. 385, παραθέτει τὰ ἀκόλουθα· «1760 ἡ Ἀγαθόπολις ἐπισκοπὴ οὖσα τοῦ Ἀδριανουπόλεως ἀφῃρέθη καὶ προσετέθη τῷ Οἰκουμενικῷ θρόνῳ τίτλῳ ἀρχιεπισκοπῆς.»

Τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον ἔγγραφον εἶναι εἰλημμένον ἐκ τῆς Νομικῆς Συναγωγῆς τοῦ Δοσιθέου. Ἀναγράφεται εἰς τὸ φύλλον 260 β΄. Εἰς τὸ προηγούμενον 260α καταχωρίζεται ἕτερον ἔγγραφον ἀναφερόμενον ὡσαύτως εἰς τὸ χαράτζιον. Τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ δευτέρῳ τόμῳ τῆς Φωτιείου μου Βιβλιοθήκης σ. 8—10 καὶ σ. 20. Εἰς τὸ ἴδιον μέρος τοῦ συγγράμματός μου ἐκείνου ἔγραψα ὀλίγας λέξεις καὶ περὶ τοῦ χαρατζίου τὸ ὁποῖον ἐπλήρωναν διὰ τοῦ πατριαρχείου ὅλαι αἱ μητροπόλεις καὶ «αἱ ἐπισκοπαὶ διὰ ***τῶν οἰκείων μητροπολιτῶν.»*** Ὁ κατὰ τὸ 1659 ἐπίσκοπος τῆς Ἀγαθουπόλεως μὴ λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ ὡς ἄνω καθεστὼς τῆς Μ. Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς πληρωμῆς τοῦ χαρατζίου καὶ δείξας τάσεις στασιαστικὰς ἀπέναντι τοῦ κυριάρχου μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου κατηγγέλθη εἰς τὰ πατριαρχεῖα. Συνεπείᾳ τῆς καταγγελίας ταύτης ἐξεδόθη τὸ κάτωθι πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἔγγραφον τὸ ὁποῖον δημοσιεύεται ἐνταῦθα. Περὶ τοῦ Μητροπολίτου Νεοφύτου Ἀδριανουπόλεως ἔγραψα ἀρκετὰ εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς Φωτιείου Βιβλιοθήκης σ. 170—172 καὶ σημ. 3. Τὸ ἔγγραφον ἐξεδόθη ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας Παρθενίου τοῦ Δ΄. (1657—1662). Περὶ τοῦ ἐγγράφου τούτου ὁ κ. Σάθας εἰς τὸν τρίτον τόμον τῆς Μεσαιωνικῆς του Βιβλιοθήκης (σ. 594) ἀναφέρει. "Δεκέμβριος 1659, τόμος ἐξαρτήσεως τῆς ἐπισκοπῆς Ἀγαθουπόλεως ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως.»

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΗΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΤΖΙΟΥ ΑΠΟ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ

Νομ. Συναγωγὴ φύλλ. 260.

Τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ καὶ συχνῶν τῶν ἐγκρίτων καὶ ἐπισήμων ἀρχιερέων καὶ ἄλλων ὑποθέσεων ἀναγκαίων ἐκκλησιαστικῶν προβαλλομένων εἰς ἔρευναν καὶ κυβέρνησιν, στὰς ὁ ἱερώτατος. . . . μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως . . . . κὺρ Νεόφυτος, ἀνέφερεν ὅτι τῆς ἐπισκοπῆς Ἀγαθοπόλεως, οὔσης ἀνέκαθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένης τῇ μητροπόλει αὐτοῦ, κακεῖθεν ψηφίζεσθαι

κανονικῶς καὶ χειροτονεῖσθαι ἐπίσκοπον ἐν αὐτῇ, ὁπηνίκα τοιαύτη χρεία συνέβαινεν ὑποτασσομένου τοῦ ἐπισκόπου ταύτης κατὰ πάντα αὐτῷ ὡς αὐτοῦ γέροντι καὶ τὸ ἐτήσιον αὐτῷ βασιλικὸν χαράτζιον παρέχοντος καὶ δι᾿ αὐτοῦ τῇ καθ᾿ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διδόμενον, καὶ ἐν τῇ ἀποδείξει τῆς μητροπόλεως τοῦ χαρατζίου αὐτοῦ ἐγγραφομένου ὁμοῦ, οὐκ οἴδαμεν πρὸ χρόνων ὀλίγων διὰ ποίαν αἰτίαν ἀποσπασθῆναι τὸ χαράτζιον αὐτῆς τῆς ἐπισκοπῆς ἐπληροῦτο εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν δι᾿ ἰδίας ἀποδείξεως καὶ τρόπον τινὰ τῆς ὑποταγῆς ἀπεσκίρτα. Ὅθεν καὶ ἐζήτητε συνοδικῶς θεωρηθῆναι καὶ εἰς τὴν προτέραν καὶ ἀρχαιοτέραν κατάστασιν ἀναδραμεῖν· ὡς εὐλόγου τοίνυν κοινῶς γνωσθέντος τοῦ προβλήματος καὶ ἀναγκαιοτάτου, φυλάττεσθαι δηλονότι ὅρια αἰώνια, καὶ τοὺς ἐπισκόπους ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἰδίοις αὐτῶν μητροπολίταις, γράφομεν καὶ ἀποφαινόμεθα μετὰ τῆς παρευρεθείσης ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου καὶ ὑπερτίμων. . . . . , ἵνα τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης Ἀγαθοπόλεως οὔσης καὶ εὑρισκομένης ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν ἁγιωτάτην μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως. . . . . οἱ . . . ἐπίσκοποι Ἀγαθοπόλεως . . . . ὑπείκωσι καὶ ὑποτάσσωνται τῇ αὐτοῦ ἱερότητι, ὡς γέροντι αὐτῶν, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν ἐπικρατοῦσαν εἰς πάσας τὰς ἐπισκοπάς, χειροτονοῦντι καὶ ἐπίσκοπον ἐν αὐτῇ κανονικῶς, κατὰ τὴν περίληψιν τῆς παρ᾿ αὐτῷ πράξεως καὶ παρέχοντι τὸ χαράτζιον μετὰ τῆς αὐτοῦ μητροπόλεως φλωρία ἅπαντα ἑκατὸν δέκα πέντε, καὶ ἐν μιᾷ ἀποδείξει ἐξοφλητικῇ αὐτόθι ἐγγραφόμενα, πρὸς τὴν καθ᾿ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ὁ μὴ πειθόμενος ἐπίσκοπος Ἀγαθοπόλεως τῇ συνοδικῇ ταύτῃ ἀποφάσει καὶ μὴ ποιῶν τὴν προσήκουσαν αὐτῷ τιμὴν καὶ δεξίωσιν καὶ περιποίησιν μετὰ τῆς ἀποδόσεως τοῦ χαρατζίου τῷ γέροντι αὐτοῦ διαληφθέντι ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀδριανουπόλεως, οὐ μόνον παιδείᾳ καθυποβληθήσεται ἐκκλησιαστικῇ ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπαρχίας ἐξωσθήσεται ὡς αὐτοκέφαλος. Ὅθεν εἰς δήλωσιν τῆς συνοδικῆς ταύτης καὶ νομίμου ἀποφάσεως γραφὲν τὸ παρὸν καὶ ἐν τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς καθ᾿ ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας καταστρωθὲν δίδοται τῇ Αὐτοῦ ἱερότητι. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχνθʹ μηνὶ δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιγʹ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

—

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Αἱ Ἀκολουθίαι τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Πάσχα.

Ἐν βαθυτάτῃ κατανύξει διεξήχθησαν αἱ ἱ. ἀκολουθίαι τῆς Μ. Ἑβδομάδος καὶ τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησε κατὰ πάσας τὰς ἱ. ἀκολουθίας, συγχοροστατησάντων Αὐτῇ τῇ μὲν Μ. Πέμπτῃ ἑσπέρας τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Σάρδεων κ. Γερμανοῦ, Ἡλιουπόλεως κ. Γενναδίου, Θεοδωρουπόλεως κ. Λεοντίου καὶ Αἴνου κ. Γερμανοῦ, τῇ δὲ Μ. Παρασκευῇ πρωῒ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Θεοδωρουπόλεως κ. Λεοντίου καὶ Χριστουπόλεως κ. Μελετίου καὶ τῇ ἑσπέρᾳ, ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ ἱ. Ἐπιταφίου, τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης κ. Πολυκάρπου, Σάρδεων κ. Γερμανοῦ καὶ Χριστουπόλεως κ. Μελετίου. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν δώδεκα Εὐαγγελίων τῆς Μ. Πέμπτης ἐγένετο τοῦ μὲν πρώτου ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τῶν δὲ ἐφεξῆς κατὰ σειρὰν ὑπὸ τῶν συγχοροστατησάντων σεβ. Μητροπολιτῶν, τοῦ Μ. Πρωτοσυγκέλλου, τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου, τοῦ Μ. Ἀρχιμανδρίτου, τοῦ Μ. Συγκέλλου, τῶν δύο Πατριαρχικῶν Ἐφημερίων καὶ τοῦ τελευταίου ἀπὸ τοῦ ἱ. Ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρχιδιακόνου. Κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ ἱ. Ἐπιταφίου ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀνέγνω ἰδιαιτέραν Εὐχὴν ὑπὲρ τοῦ ἐνδοξοτάτου Προέδρου τῆς Δημοκρατίας Ἰσμὲτ Ἴνονου, δεηθεῖσα καὶ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης σύμπαντος κόσμου. Τὴν λειτουργίαν, κατὰ τὴν τάξιν, ἐτέλεσαν τῇ μὲν Μ. Πέμπτῃ ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Δευτερεύοντος τῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων, τῷ δὲ Μ. Σαββάτῳ ὁ πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου μετὰ τοῦ Ὑπογραμματέως. Τὸν λόγον τῆς Μ. Παρασκευῆς, δημοσιευόμενον ἀλλαχοῦ τοῦ παρόντος τεύχους, ἐξεφώνησεν ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Τὸν ὄρθρον καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀναστάσεως ἐτέλεσεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετὰ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως καὶ Λαοδικείας. Ἡ Ἀνάστασις ἐγένετο ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον. Τὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ Ἑορτῇ Πατριαρχικὴν Ἀπόδειξιν πρὸς τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ ἱ. Ἄμβωνος ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Ἡ τελετὴ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀναστάσεως, κατόπιν ἐπὶ τούτῳ συνοδικῆς ἀποφάσεως, περιωρίσθη κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐντὸς τοῦ ἱ. Ναοῦ. Ἡ Α.Θ. Παναγιότης καὶ οἱ σεβ. Μητροπολῖται περιεβλήθησαν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἐν τῷ ἱ. Βήματι, τὸ δὲ ἱ. Εὐαγγέλιον ἀνεγνώσθη μόνον ἑλληνιστὶ ἀπὸ τοῦ ἱ. Ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρχιδιακόνου. Ὑποδοχὴ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ διανομὴ πασχαλίων Ὠῶν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος δὲν ἐγένετο.

Πατριαρχικαὶ Χοροστασίαι.

Κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐκτὸς τῶν ἀλλαχοῦ σημειωθεισῶν χοροστασιῶν, ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, κατὰ τὰς Κυριακὰς Ε΄ τῶν Νηστειῶν (6 τοῦ μ.), τῶν Βαΐων (13) καὶ τοῦ Θωμᾶ (27),

καθ' ὅλας τὰς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, τὰ Μ. Προκείμενα τῶν Κυριακῶν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀκολουθίαν τοῦ 'Ακαθίστου Ὕμνου (11 τοῦ μ.), συγχοροστατησάντων Αὐτῇ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Σάρδεων, Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως, Λαοδικείας καὶ Αἴνου, τῶν δὲ στάσεων τῶν Χαιρετισμῶν ἀναγνωσθεισῶν τῆς α' ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν ἐφεξῆς τριῶν ὑπὸ τῶν σεβ. Μητροπολιτῶν Προύσης, Σάρδεων καὶ Ἡλιουπόλεως.

Πατριαρχικὸς Ναός.

Τῇ 23ῃ τοῦ μηνός, τοῦ π. Πατριαρχικοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου ἄγοντος τὴν ἐπέτειον αὐτοῦ μνήμην, τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ἐν αὐτῷ, χοροστατήσας ἅμα καὶ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τοῦ Ἑσπερινοῦ, ὁ σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Δωρόθεος.

'Επισκέψεις.

Τῇ 18ῃ τοῦ μηνὸς ἐπεσκέφθη τὴν Α. Θ. Παναγιότητα καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτοῦ ἐπὶ τῷ καὶ αὖθις διορισμῷ αὐτοῦ ὁ ἐν 'Αγκύρᾳ ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Ρουμανίας κ. 'Αλ. Τελεμάκ. Ἡ Α. 'Εξοχότης παρηκολούθησεν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὰς ἱ. ἀκολουθίας τῆς Μ. Ἑβδομάδος.

Τὴν Α. 'Εξοχότητα ἀντεπεσκέφθη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγίου Πάσχα ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. 'Αδαμάντιος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου, ἀποχαιρετήσας ἅμα τὴν Α. 'Εξοχότητα καὶ ἐπὶ τῇ αὐθημερὸν ἐπιστροφῇ Αὐτῆς εἰς Ἄγκυραν.

Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια καὶ εὐχαί.

— Τῇ 13ῃ τοῦ μηνός, ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τοῦ Πάσχα παρ' 'Αγγλικανοῖς κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἐν Πέραν 'Αγγλικανικῷ Ναῷ ἱ. λειτουργίαν παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, διαβιβάζων τὰς εὐχὰς Αὐτῆς, ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Μ. Διερμηνέως.

— Αὐθημερόν, ἐπὶ τῷ Πάσχα τῶν 'Αρμενίων ἡ Α. Θ. Παναγιότης τὰς ἑορτίους προσρήσεις Αὐτῆς διεβίβασε τῷ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ τῶν 'Αρμενίων διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, μεταβάντος εἰς τὸ 'Αρμενικὸν Πατριαρχεῖον μετὰ τοῦ Διευθύντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων. 'Ιδιαιτέρα ἀντιπροσωπεία ἀπὸ μέρους τῆς Α. Μακαριότητος ἐπεσκέφθη τὰ Πατριαρχεῖα, ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ τοῦ ἁγ. Πάσχα (20 τοῦ μ.), καὶ ὑπέβαλε τὰς συγχαρητηρίους προσρήσεις τῆς Α. Μακαριότητος πρὸς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα.

Θεῖον Κήρυγμα.

Κατὰ τὰς ἐν τῷ λήξαντι μηνὶ Κυριακὰς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ἐν τῷ π. Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν: τῇ Ε' ὁ θεοφ. 'Επίσκοπος Λεύκης κ. Παγκράτιος, 'Αρχειοφύλαξ τῶν Πατριαρχείων, καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου διάκονος κ. Μελίτων.

— 'Εν τοῖς ἱ. Ναοῖς τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς τὸν θεῖον λόγον τακτικῶς ἐκήρυξαν οἱ ἐν αὐτοῖς λειτουργήσαντες 'Αρχιερεῖς, οἱ θεολόγοι ἱερατικῶς Προϊστάμενοι καὶ οἱ ἱεροκήρυκες καθόλου τῶν ἱ. Ναῶν. 'Εκτάκτως ὁρισθέντες ἐκήρυξαν: ὁ πανοσιολ. Μ. 'Αρχιμανδρίτης κ. Καλλίνικος κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν τελευταίων Χαιρετισμῶν ἐν Ἕξ Μαρμάροις καὶ τῇ Ε' Κυριακῇ ἐν τῷ ἱ. Ἁγιάσματι Βεφᾶ, ὁ πανοσιολ. πρ. Μ. 'Αρχιδιάκονος κ. Γρηγόριος κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν τελευταίων Χαιρετισμῶν ἐν Μεσαχώρῳ, τῇ Ε' Κυριακῇ ἐν Τζιβαλίῳ, τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων καὶ τῇ Μ. Παρασκευῇ ἐν τῷ ἱ. Ναῷ ἁγ. 'Ιωάννου τῶν Χίων καὶ τῇ 25 'Απριλίου ἐν Τεκφουρσεραγίῳ, καὶ ὁ πανοσιολ. Ὑπογραμμα-

τεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου διάκονος κ. Μελίτων ἐν ἁγ. Κωνσταντίνῳ καὶ Ἑλένῃ Ὑψωμαθείων.

Θάνατος ἱερέως.

Ἀπὸ μακροῦ ἀσθενῶν, ἀπεβίωσεν ὑπερεβδομηκοντούτης τῇ 14ῃ τοῦ μηνὸς ὁ ἱερατικῶς Προϊστάμενος Μεσαχώρου ἀρχιμ. Λεόντιος Κοτσιασόπουλος.

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως ἀνεγνώσθη τῇ 16ῃ τοῦ μηνὸς ἐν τῷ ἱ. Ναῷ Ἁγίου Φωκᾶ Μεσαχώρου, προεξάρχοντος, σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ, τοῦ θεοφ. Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ κ. Φιλοθέου, συμμετεχόντων δὲ πολλῶν ἐκ τοῦ ἱ. κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν Ἐφημερίων πανοσιολ. ἀρχιμανδρ. Γεράσιμος. Ἐπικήδειον προσφώνημα ἀνέγνω ὁ ἱεροκῆρυξ Μ. Ρεύματος ἱερολ. διάκονος Πολύκαρπος.

Ὁ ἀείμνηστος ἱερεύς, Ζακύνθιος τὴν πατρίδα, διετέλεσε μοναχὸς τῆς Ἱ. Μονῆς Ἰβήρων, ἐχειροτονήθη ἐν αὐτῇ μὲν εἰς διάκονον τῷ 1889, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ δὲ Γάνου καὶ Χώρας εἰς πρεσβύτερον τῷ 1907, προχειρισθεὶς τῷ 1909 καὶ εἰς ἀρχιμανδρίτην. Κάτοχος ἀνωτέρας μορφώσεως, ὑπηρέτησεν ἐν διακονίαις τῆς ἱ. Μονῆς Ἰβήρων, ἐν Ἀθήναις, ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ καὶ ἐν Χαλκηδόνι ὡς διάκονος, ὡς ἱερεὺς δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Γάνου καὶ Χώρας καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1910 ἐν διαφόροις ἐνορίαις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, συνεχίσας ἐν αὐτῇ ἄχρι τοῦδε, ἐξαιρουμένης τῆς περιόδου 1918—1924, καθ' ἣν ὑπηρέτησεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δέρκων, ἱερατείαν αὐτοῦ. Τελευταίως διετέλει ἱερατικῶς Προϊστάμενος Μεσαχώρου, ὢν τοιοῦτος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1928. Ἡ Κοινότης Μεσαχώρου μετ' ἐνδείξεων βαθείας στοργῆς καὶ σεβασμοῦ παρηκολούθησε τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἱερέως καὶ πάνδημον ἐτέλεσε τὴν κηδείαν αὐτοῦ.

Ὁ ἀείμνηστος ἀρχιμανδρίτης Λεόντιος, καθ' ὅλην τὴν ὑπερπεντηκονταετῆ κληρικὴν ζωὴν αὐτοῦ, διηκόνησε ζηλωτῶς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀφήνει μνήμην ἀγαθήν. Ὁ Κύριος ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἐκκλησία Ἑλλάδος.— Ἐλήφθη καὶ εὕρηται ὑπὸ μελέτην γράμμα τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσάνθου, δι' οὗ, ἐξ ἀφορμῆς σχετικοῦ ἐρωτήματος τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Καστορίας, ζητοῦνται πληροφορίαι ἐπὶ ὑποθέσεως φύσεως κανονικῆς.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κρήτης.— Ἐξ ἀφορμῆς ληφθέντος γράμματος τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου Β', συνυπογραφομένου καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ, δι' οὗ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀπὸ 14 Ὀκτωβρίου 1900 ἐν ἰσχύϊ εἰδικοῦ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης καθεστῶτος, ὑπεδεικνύοντο τρεῖς ὑποψήφιοι πρὸς ἐκλογὴν ἐξ αὐτῶν τοῦ νέου Μητροπολίτου Κρήτης, ἤτοι οἱ θεοφ. Ἐπίσκοποι Ἀρκαδίας Βασίλειος, Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Ἀγαθάγγελος καὶ Πέτρας Διονύσιος, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου πληρώσεως τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως Κρήτης, προτροπῇ καὶ ἀδείᾳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἐξελέξατο ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 8ης Ἀπριλίου διὰ κανονικῶν ψήφων ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ παμψηφεὶ ὡς Μητροπολίτην Κρήτης τὸν θεοφ. Ἐπίσκοπον Ἀρκαδίας κ. Βασίλειον.

Ἡ ἐκλογὴ ἀνεκοινώθη αὐθημερὸν τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῷ ἐξοχωτάτῳ ἐπὶ τῶν Θρησκευμάτων Ὑπουργῷ πρὸς ἔκδοσιν τοῦ σχετικοῦ διατάγματος, καὶ τῷ ἐκλεγέντι σεβ. Μη-Μητροπολίτῃ Κρήτης καὶ δι' αὐτοῦ καὶ τοῖς θεοφ. Ἐπισκόποις Κρήτης.

Ἅγιον Ὄρος.— Ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ διὰ γραμμάτων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν

τῆς ἀνασυγκροτήσεως, συνῳδὰ τῷ Καταστατικῷ Χάρτῃ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τοῦ σώματος τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος καὶ τῶν γενομένων, ἐν ταῖς αὐτόθι ἱεραῖς Μοναῖς, ἐτησίων ἀρχαιρεσιῶν, διεβιβάσθησαν τῇ τε Ἱερᾷ Κοινότητι καὶ ταῖς Μοναῖς τὰ προσήκοντα ἀποκαταστήρια εὐχετικὰ γράμματα.

Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Παντελεήμονος. Κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἄλλοτε καθηγητοῦ τοῦ ἐν Παρισίοις Ρωσσικοῦ Ἰνστιτούτου ἀρχιμ. Σεργίου Κασσιανοῦ Μπεζόμπράζωφ καὶ σχετικοῦ γράμματος τῆς Ἱ. Μονῆς ἁγίου Παντελεήμονος, ἐνεκρίθη ἡ πρόσληψις αὐτοῦ ὡς ἀδελφοῦ τῆς εἰρημένης Ἱερᾶς Μονῆς.—

Χειροτονίαι.— Ἀναγνωσθείσης καὶ ἐξετασθείσης αἰτήσεως τῆς ἐν Κοτζᾶ Γκιὸλ Ρωσσικῆς Παροικίας περὶ χειροτονίας εἰς ἱερέα διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς τοῦ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς Χρυσάνφ Πρώνιν, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία τοῦ εἰρημένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ὁ ἐλλόγιμος καὶ φιλόπονος κ. Ἀντώνιος Μαλέτσκος ἐν μέσῳ τῶν τραπεζιτικῶν του ἀσχολιῶν εὑρίσκει καιρὸν νὰ ἀσχολῆται ἀξιεπαίνως καὶ μὲ τὰ γράμματα. Ὡς καρπὸς τῶν ἱστορικῶν του μελετῶν ἐμφανίζεται ἡ πραγματεία του «ἡ ἐν τῇ νήσῳ Πριγκήπῳ ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κουδουνᾶ» δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ Ἐπετηρίδι Βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ.

Ὁ κ. Α. Μαλέσκος κατ' ἀνάγκην ὀλίγα γράφει, ἐλλείψει ἱστορικῶν μαρτυριῶν, περὶ τῆς πρὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος τύχης τοῦ ἱεροῦ τούτου σκηνώματος τῆς Πριγκίπου. Παραδόσεις καὶ εἰκασίας ἀναπληροῦν τὸ ἱστορικὸν κενόν. Ὀρθῶς στηρίζει τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Κουδουνᾶ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ σιγιλλιώδους γράμματος τοῦ ἐκδοθέντος κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1760 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Σεραφεὶμ τοῦ Β΄. Κατὰ ταῦτα ὁ ***γνωστὸς*** ἱδρυτὴς τῆς Μονῆς τοῦ Κουδουνᾶ εἶναι ὁ μοναχὸς Ἡσαΐας ὁ καὶ δοὺς ἀφορμὴν ὅπως ἐξερευνηθῇ ὁ «ἀπόκροτος καὶ κρυμνώδης τόπος» τοῦ Κουδουνᾶ ὡς «φέρων ἴχνος ἱερᾶς τραπέζης».

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ σιγιλλιώδους τούτου γράμματος ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὴν περαιτέρω τύχην τοῦ μονυδρίου ἀνακηρυχθέντος σταυροπηγιακοῦ, εἶτα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους (1760) προσαρτηθέντος τῇ ἐν Ἁ. Ὄρει Μονῇ τῆς Μεγίστης Λαύρας κατόπιν αἰτήσεως τοῦ προμνησθέντος μοναχοῦ Ἡσαΐου. Καὶ τὸ σιγιλλιῶδες τοῦτο γράμμα δημοσιεύεται. Μετ' ὀλίγα ἔτη, ὡς ἀναλύει ὁ συγγραφεύς, ὁ μοναχὸς Ἡσαΐας ἐν ἀμηχανίᾳ εὑρεθείς, συνεπείᾳ τῆς πρὸς τὸ μονύδριον ὀλιγωρίας τῶν Λαυριωτῶν, παρεχώρησε τὸ ἱ. σκήνωμα εἰς τὴν κηδεμονίαν τῆς συντεχνίας τῶν παντοπολῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεμελήθησαν αὐτοῦ μέχρι τοῦ 1781, ὁπότε τῇ συναινέσει τοῦτε Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Παρθενίου καὶ τῶν παντοπωλῶν προσηρτήθη ὡς μετόχιον εἰς τὴν ἐν Πελοποννήσῳ Μονὴν τῆς Λαύρας. Καταχωρίζεται καὶ τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν παραχώρησιν ταύτην ἔγγραφον ὡσαύτως καὶ τὸ ἐπικυρωτικὸν τῆς ὡς ἄνω πράξεως πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὸ μονύδριον τοῦ Κουδουνᾶ ἔχασε τὴν σταυροπηγιακὴν ἰδιότητα καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐνοριακῶν Μονῶν. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1805 ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ Ε΄ απολυθέντος σιγιλλιώδους γράμματος, κατὰ τὸ περιεχόμενον τοῦ ὁποίου πρέπει ἐν τῇ Μονῇ τῶν νὰ μνημονεύηται τὸ κανονικὸν ὄνομα τοῦ ἑκάστοτε Μητροπολίτου Χαλ-

κηδόνος, οἱ ἡγούμενοι καὶ οἱ μοναχοὶ νὰ ὑποτάσσωνται αὐτῷ. Κατὰ τὸ 1807 ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχείας Γρηγορίου τοῦ Ε΄. ἀποκαθίσταται ἡ σταυροπηγιακὴ ἰδιότης τοῦ μονυδρίου τοῦ Κουδουνᾶ. Ὁ κ. Α. Μαλέτσκος δημοσιεύει καὶ τὸ εἰς τὴν ἰδιότητα ταύτην τῆς Μονῆς ἀναφερόμενον σιγιλλιῶδες γράμμα.

Ἡ σταυροπηγιακὴ ἰδιότης τῆς μονῆς τοῦ Κουδουνᾶ ἀπὸ αὐστηρᾶς κανονικῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη διετηρήθη τυπικῶς μέχρι τοῦ 1850 ὁπότε ἐγένετο ἡ κανονικὴ ἀπὸ τοῦ οἰκουμ. Πατριαρχείου χειραφέτησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ κυριαρχικοὶ δεσμοὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Μονῆς τῆς Λαύρας μετὰ τοῦ οἰκ. πατριαρχείου διεκοπησαν, δὲν ὑπολείπεται σχέσις σταυροπηγιακὴ μεταξὺ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μονῆς Λαύρας Πελοποννήσου, αἱ δὲ σχέσεις τοῦ οἰκ. Πατριαρχείου ἢ τῆς ἐπαρχίας Πριγκιπονήσων πρὸς τὴν Μονὴν Κουδουνᾶ εἶναι οἷαι αἱ σχέσεις τοῦ ἐνταῦθα σιναϊτικοῦ Μετοχίου πρὸς τὸ ἐνταῦθα πατριαρχεῖον μας. Τὸ μονύδριον ὅμως ἀπὸ κανονικῆς καὶ ἰδιαιτέρας ἐνοριακῆς ἀπόψεως δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐνοριακὴν δικαιοδοσίαν. Δὲν δικαιοῦνται οἱ ἐν αὐτῷ πατέρες νὰ τελῶσιν οὐδεμίαν ἱεροπραξίαν σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τῶν ἐνοριτῶν, ἤτοι βάπτισιν, γάμον κ. ἄ.

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Α. Μαλέτσκου εἶναι μία καλὴ συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν ὄχι μόνον τῆς μικρᾶς Μονῆς τοῦ Κουδουνᾶ ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς νήσου Πριγκήπου·

† ΗΛ. ΓΕΝΝ.